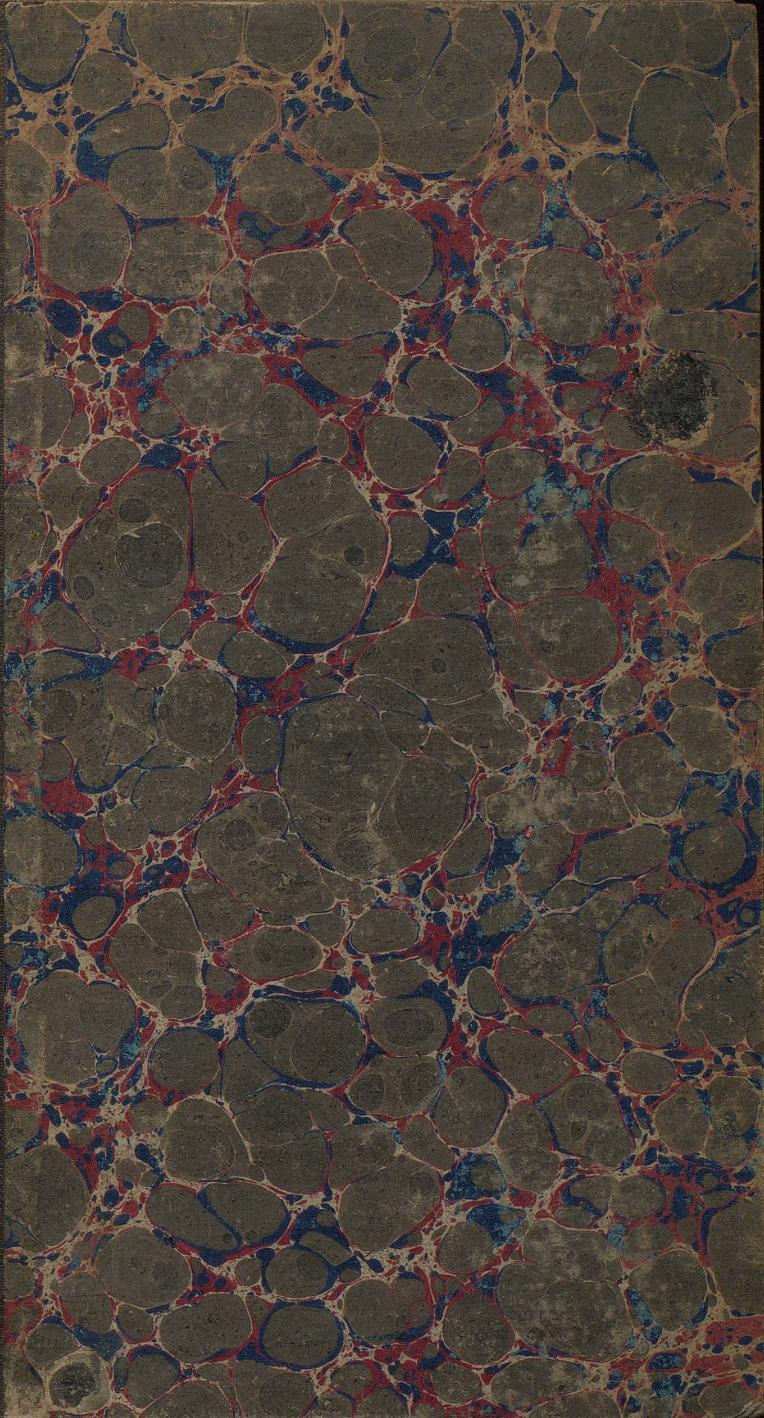

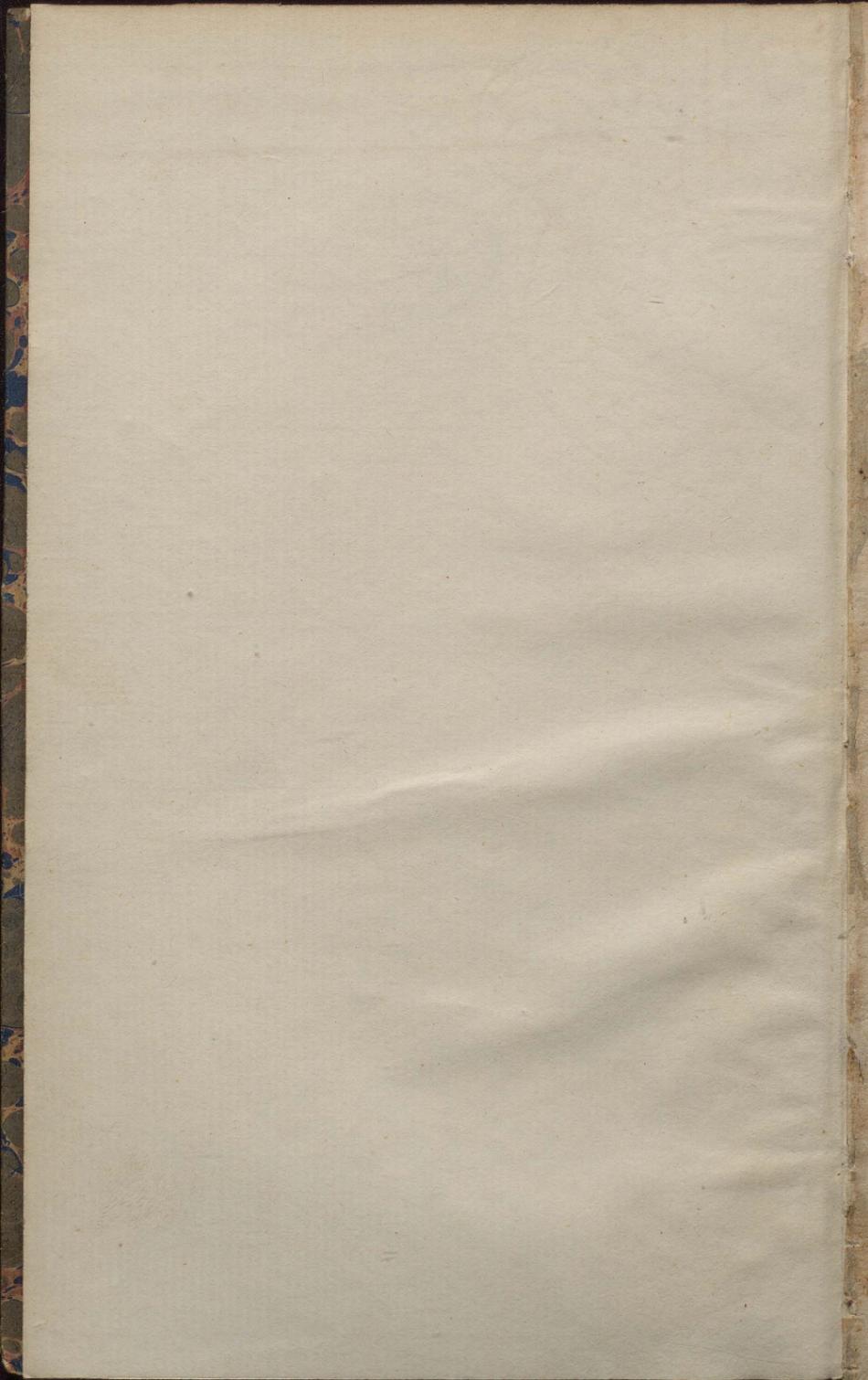
383

Garrisonsbiblioteket i Bergen
N. 383.

383

Frankrigs nuværende Konge
Louis XVIII.
Ludvig den Attendes
egenhændige Beretning,
om
Hans Reise
fra
Paris til Brüssel og Coblenz
i Aaret 1791.

Oversat af det franske
ved
M. H.

Bergen 1823.

paa Thorstein Hallagers Forlag,
trykt hos Chr. Dahl, R. S.

F o r t a l e.

Denne Beretning, som under Titel af: Relation d' un Voyage à Bruxelles & à Coblenz (1791) Ouvrage de Louis XVIII Roi de France, er udkommen iaaer i Leipzig, troer jeg vil interessere den Deel af Publikum, som med Afgsomhed har betraktet den mærkelige franske Revolution, saameget mere som Forsatteren heraf lever for nærværende Tid som Frankrigs Konge.

For at gjøre denne Beretning mere forståelig, har jeg troet det passende her at forudskifte nogle Anmærkninger over endeaal af de i denne Reise forekommende Personer:

I., Ludvig Stanislaus-Xavier (nærværende Ludvig den 18de) Ludvig den 16des Broder, fød i Versailles

den 17de November 1755, formælet den 14de Mai 1771 med Marie Josephe Lovise, Datter af Kong Victor Amadeus den 3die af Sardinien, havde først Titel af Greve af Provence. Efter sin Broders Regjeringsstilstrædelse fik han Titel af Monsieur. Efter sin Brodersens Død, lod han sig kalde Ludvig den 18de; men Europa erkendte ham ej som Konge, førend den 31te Marts 1814.

- 2., Artois (Carl Philip, Greve af) Ludvig den 16des anden Broder, født i Versailles den 9de October 1757, formælet den 16de November 1775 med Maria Theresa af Savoien, med hvem han havde to Sønner, hvoraf den nuværende Hertug af Angouleme, der 1799 blev formælet med Ludvig den 16des Datter, er hans ældste Son. Fra 1794 opholdt han sig i England, efter han havde været ved de fleste Høffer i Europa for at hjelpe sin Broder Ludvig den 16de, indtil han 1814 kom tilbage til Frankrig.
- 3., Grev Avaray, Son af Garderobemester Grev Avaray, var Oberst med Regimentet Boulonnois og fulgte Ludvig den 18de fra Paris 1791, og siden i Italien, Tyskland, Rusland, Polen etc.
- 4., Grevinde Balbi var førend Revolutionen Madame's Kammerfeme og levede i nære Venstebud med Monsieur, Kongens Broder, hvis hjerte hun havde vidst at indtage ved hendes Forstand og Elstværdighed. Hun fulgte ham også paa hans Reiser indtil 1797.

3. Lafayette er født den 1ste September 1757 i Auvergne af een af de ældste Familier i denne Provinds. I 1777 reiste han til Amerika, for at fæmpe for dets Uafhængighed, og udmerkede sig der meget. Beruset af Ideer om Frihed og Revolution, vendte han tilbage til Frankrig, ledsgaget af Amerikanernes Loyalitet. Den 15de Juli 1789, blev han General for Pas-riser National-Garden. Ved Krigens Ubrud 1792 tog Lafayette til Mez og overtog Kommandoen over Central-Armeen. Jacobinerne's Ondskab nødsagede ham til at flygte samme Aar, men han blev fanget af de Østrigske, i hvilket Fængsel han forblev henimod fem Aar. Ved Napoleon Bonapartes Hjælp, blev han endelig befriet og reiste til Hamborg. 1799 kom han tilbage til Frankrig, og levede fredeligt i Auvergne paa sine Godser, hvilke man igien havde givet ham tilbage, indtil han i 1815 tog Deel i Stadsanliggenderne.

6. Mouton in Saint-Hérem, Minister for det udenlandske Departement, var en hemmelig Tilhænger af Ludvig den 16de, underskrev og dennes Pas i 1792, hvorfor han blev draget til Døsvar af Jacobinerne, dog forsvarede han sig saa, at han dengang undgik des res Henv; men da han siden indlod sig med det Kongl. Huus, maatte han flygte, blev greben og var saaledes et af Revolutionens første Offer den 2den og 3die September 1792, da han blev levende spiddet og skæltelig mishandlet.

7., Nomoeuf. To unge Mennesker af dette Navn gik i Lafayettes Tjeneste, da han blev General for Pariser National-Garden og vare hans Adjutantere. En af dem (Antoine) fik af ham Befaling at sætte efter Ludvig den 16de, da han 1791 flygtede fra Paris og at anholde ham. Da de fulgte deres General til Central-Armeen, blev de tagne til Fange, men undslavedeinden.

8., Grev Tersen, Kongl. svensk Rigsmarschal, svillede en udmærket Rolle ved Ludvig den 16des Hof og det var den almindelige Menning, at han ind Dronningens Hemmelige Gunst. Paa Kongens Flugt til Varennes havde han sin Plads paa Hudsædet. 1797 gik han som Gesandt til Kongressen i Rastadt. Den 2ode Juni 1810 blev han et Offer for Folkeets Miseri, da de beskyldte ham og hans Søster, for Deeltagelsen i Karl August's Mord.

9., Moitelle, Østerriks General-Major og Kommandant i Namur, maatte den 2den December 1792 overgive Festningen. 1795 var han i Luxemborg, da denne By capitulerede.

Oversætteren.

Ludvig Stanislaus Xavier af Frankrig;

hilser taknemmelighedsfuld sin Befrier,

Antoine-Louis-François Avary

Jeg veed, min Ven! at De arbeider paat
omstændeligen at beskrive det, som tildrog sig for
og efter det Tidspunkt, da De forskaffede mig Fri-
heden. Ingen er bedre end De i stand til at be-
kjendtgjøre Deres Værk. I midlertid vil jeg og
saa foretage mig det. Deres Beskedenhed vil
muligen hindre Dem selv fra at yde Dem den
fuldkomne Ret, og det er derfor en ligesaæd
hellig som behagelig Pligt for mig, at bortførne
denne Ubehagelighed. Det vilde være utaknem-
meligt af mig, hvis jeg talte, af hvem det end

og var, endogsaa af Dem selv, at min Befrier
berovedes den mindste Deel af den Ære, der
tilkommer ham. Det er derfor meget mere i
denne Hensigt, at jeg skriver denne Beretning, end
for at tilbagekalde i Erindringen Tildragelser, der
fiedse ville blive nærværende i min Hukommelse.
Modtag den som et Pant paa mit omme Ven-
stab, som et Minde paa min Taknemmelighed.
Gid den kunde tjene til at afbetale Noget paa
den Gjeld, der har været mig saa behagelig
at gjøre; dog endnu behageligere at tænke paa,
da jeg evig vil blive i den!

Teuero duce & auspice Teuero.

Hor. 1. Ode VII.

Det Rygte, som i November 1790 var udspredt om Kongens forestaaende Flugt, lod ogsaa mig tænke paa min. Jeg troede at maatte gjøre Peronnet, min daværende fortrolige Kammermertsener bekjendt med mit Forehavende, fordi Ingen var bedre istand til at ordne alt det, som henhørte til mine Sager, og jeg desuden den gang var ligesaa vis paa hans Trostab, som jeg ifølge hans gode Tjeneste endnu er det. Rygten adspredtes og vi opsatte naturligvis Udførelsen af vores Plan til et gunstigere Døbelik. Jeg talede derom til Dronningen, som forsikrede mig, at hverken Kongen eller hun havde givet Anledning til dette Rygte; dog tilsviede hun, at det sikkert ligen tidlig eller seent vilde komme dertil, lovede mig imidlertid at underrette mig derom, og raadede mig stedse at holde mig bered.

Den Forfolgelse, som henved Paaske dette Aar (1791) begyndte og den Beslutning, som Kongen var nedsaget til at tage, overtydede mig om, at jeg intet andet Valg havde end imellem

Apostasie og Martyrdom. Den første lod mig
gyse, og jeg felede intet Kald hos mig til den
sidste. Fru Balbi og jeg talede meget derom,
og vi fandt, at der endnu var en tredie Udei,
nemlig at forlade et Land, hvor det blev umu-
ligt at udøve sin Religion. Tiden var knap,
det var allerede Langfredag, og Paaskedag var
den ulykkelige Epoke. Vi kom overeens om, at
reise den samme Nat i Fru Balbis Vogn, hun,
Madame, jeg og en Fjerde. Det var ikke, som
man let kan tænke sig, den første Gang, at
jeg tænkte paa en Reisekammerat. Min første
Tanké fandt paa Abaray, paa hvem jeg var ligesaa
sikker som paa mig selv; men da han var omgivet
og elsket af en talrig Familie, der levede i den fuld-
komneste Enighed, syntes hans Flugt mig ligesaa
vanstelig som min egen. Desuden (og det var
Hovedgrundten, hvorfor jeg valgte en anden) lod
hans svage Helbred mig befrygte, at han ikke
kunde udholde Besværigheden af et saadant Fo-
retagende. Jeg henvendte mine Blit paa *****
men hvorfor nævne ham? dersom denne Fortæl-
ling kommer for hans Dine, vil han see, at et
Aflag, stortet paa ellers gode Fornuftgrunde (det
er en Tilstaelse, jeg skylder Sandheden) ikke har
ladet mig glemme tyve Aars Vensteb, og jeg
tor troe, at han vil være mig Tak skyldig for
min Læshed. Jeg reiste til Emplerierne, for at

underrette Kongen og Dronningen om min Plan og efterlod et Slags Creditiv hos Fru Balbi til ham; de vare da bestjæftigede med en Plan til deres Flugt, hvoraf de ikke lode mig mørke noget, uden forsaavidt de forlangte af mig Materialier til den Erklæring, Kongen siden bekjendtgjorde ved sin Afreise. De frygtede for, at min Flugt paa denne Tid vilde skade deres og sogte at fraraade mig den. Min Fornuft blev kutt lidet forvildet ved deres Tale, men mit Hjerte følede Overbærelse med dem, og jeg gav efter. I midlertid havde Fru Balbi faaet Afslag af den omtalte Mand og hun befandt sig i den pluinligste Forlegenhed, da Forsynet forte Avaray til hende (thi jeg byder den meest Vantroe trods, der tilskriver Hændelsen Eren dersor.) Længe havde han allerede haft det Onske at gjøre det for mig, som han har gjort, endogcaa havde han mere end engang beskedent yttret dette Onske for Fru Balbi, som han ofte besøgte; men hviden kom hatt paa den Tid til hende, og jeg kan ikke andet end tilskrive Forsynet, at have fort ham denne Dag derhen, just i det Dieblik, hvor hans Noers værelse var der allernodvendigst. Hun betænkte sig ikke paa at gjøre ham Forslaget, og omendt skjondt det var et misommeligt Arbeide kun at være Agent, for saa at sige passiv i en Plan, som han ikke havde udkastet, og, at han ikke hav-

de Tid til at tage den ringeste Forholdsregel, hverken for sig eller mig, saa betænkte han sig dog intet Diblik paa at modtage det. Hans eneste Bekymring var, at jeg havde valgt en anden end ham. Han løb strax ud for at indsamle til mig det, som den korte Tid han havde, kunde tillade ham at samle; men da han kom tilbage til Luxemborg var min Beslutning allerede forandret.

Forst ved min Ankomst der erfarede jeg Alsflaget og Modtagelsen, hvilke havde fundet Sted i min Fraværelse. Det første forundrede mig og vilde maaske have smertet mig, dersom den sidste ikke havde rørt mig saa meget mere. Ved at see Avaray var jeg imidlertid et Diblik i Forlegenhed; men hans Vensteb for mig, den Fornøjelse han følede ved at give mig de skjonneste Prover derpaa, var saavel udtrykt ved det, han sagde mig, at han snart lod mig forglemme den Uretfærdighed, jeg havde begaet mod ham, ved ikke at følge min første Indstydelse.

Førend jeg gaaer videre i min Fortælling, troer jeg at burde forekomme en Bebreidelse, mine Læsere med Rette kunde gjøre mig. Hvorledes var det muligt, saasom jeg kendte en stor Deel af de Baand, Avaray maatte bryde for min Skyld, at jeg ikke havde besvist ham nogen Taknemmelighed i denne Henseende og, at jeg under hele denne Beretning bestandig taler om hans

Glæde, ligesom den var reen og ikke blandet med Bitterhed? Forend man dommer mig, besider jeg, at man hensætter sig i mit Sted. Mit Fængeskab var blevet mig saa utsærligt, især deleshed i den sidste Tid, saa at jeg kun havde een Lidenstab — Ønsket om Frihed —. Jeg tænkte kun paa den, jeg saae enhver Gjenstand (dersom det er tilladt at udtrykke mig saaledes) igjennem den Prismæ, den satte for mine Øine. De, som have prøvet Fængeskabets Pinsler, eller begrebet det ved Andres Fortælling, af hvilken Natur disse Pinsler ere, ville i det mindste undskynde mig, om de ikke ganske kunne frihjende mig. Avarah selv har bedømt mig saaledes, hans ømme Venstab for mig var mig Borgens dorför, og dersom jeg maler hans Sjælestemning ganske forskellig fra den, den virkelig var, saa maler jeg den ikke, som den var, men som den forekom mig.

I midlertid opgave vi ikke aldeles vores Plan; men da vi nu havde Tid til at overlegge, indsaae vi, at det i flere Henseender var vanskeligt, især dorför, at vi ville reise alle tilsammen. Det blev dorför besluttet, efter Avarahs Raad, at vi maatte adskille os. Han paatog sig at skaffe en Deligence for ham og mig, og bestjøfstedige sig ligeledes med den Forklædning, som var nødvendig for mig. Han tog selv Maal til en

Parye; men saasom han ikke selv kunde udrette alt, spurgte han mig, om jeg ikke kunde forstaaſſe Een til at hjelpe ham. Jeg henvisste ham til Peronnet og foreslog ham at optage denne i vor Fortrolighed, som jeg i November før havde gjort. Han vilde ikke, men noiede sig med at paalægge ham, ved kun at ſige ham ubetydelige Ting, Biomſtændighederne med min Paaklædning, forbeholdende ſig at underrette ham mere siden, ifolge den Grad af Fortrolighed, som han syntes, at han forthente.

Fra en anden Side foreſaldt der Ting, som foruroligede os; deels fordi maaſte at vores Plan var blevne lidt bekjendt, eller at vore Hængevogtere bare blevne mere mistænkelige; vi bemærkede, at man bevogtede os med mere Omsorg og at Herr Romeuf, Adjutant hos La Fayette, kom Tid efter anden og spadserede i Luxemborgs Gaard. Vi hørte ogsaa, at Byen Valenciennes, igjennem hvilken vi vilde reiſe og som til nu havde været een af de roligſte i Kongeriget, var ganske forandret, at man der standſede de Reisende, at man undersøgte dem og at nogle Personer endogsaa bare blevne misshandlede der. Da vi af den forſte Jagttagelse saaæ, at det vilde blive vanskeligt for os, at tage ud fra Gru Balbis Huus, hvilket vi i Førſningen havde haft iſinde, saa gjorde hun ſig til

mage for, men forgjøves, at finde et Huus paa
Landet i Omegnen af Paris. Madame Maures
pas nægtede at laane hende sit Huus Madrid;
Herr Etoles, som i Førstningen var findet at leie
sit Huus i Neuilly, trak sig tilbage; Milady Ker-
ry faldt paa at leie Fru Boufflers Huus i Aus-
teuil og Greven af Artois's Agentere nægtede at
laane Bagatelle, uden hans Indvilling eller idet
mindste uden Herr Bonnieres, som paa den Tid
var reist til Ulm for at træffe ham. Dette sat-
te os i nogen Forlegenhed; imidlertid havde Fru
Balbi sikret sig til dette Øiemed med et fuldkom-
ment rigtigt Pas for at reise til Spa, og i For-
ventning, at Dieblifiket var nær, havde hun tænkt
paa at laane Herr Fontelles Huus, der vendte
mod Luxemborgs Have og hvorfra vi lettelig kunde
komme ud uden at blive bemærkede. Ved Slut-
ningen af May erholdt hun Efterretninger, som
nedsagede hende til at reise for nogle Dage til
Brüssel. Jeg spurgte Dronningen, om hun hav-
de nogle Befalinger at medgive hende til Herr
Mercy, og hun spurgte ligeledes, om hun troede
at forblive længe i Nederlandene, hvorpaa jeg
sagde hende, at hun kuns vilde opholde sig ti eller
tolv Dage. Desfobedre, sagde hun til mig, men
lad det heller ikke blive længere. Hun reiste den
2den Juni (Christihimmelfartsdag). Jeg gjorde
Regning paa, at hun vilde komme tilbage Pintse

afsten, men idet Sted modtager jeg et Brev fra
hende, hvori hun melder mig, at hendes Tilbaa-
gereise var opsat. Man begriber nok, at Avaray
ei var i Uvirk somhed i hendes Fraværelse, og
hvad Madame angaaer, er det rigtigt her en Gang
for alle at sige, at Fru Gourbillon, hendes For-
leserinde, var overdraget alting og at hun har
udrettet det med ligesaa megen Forstand som Helsb.

Anden Pintedag, da jeg kom tilbage fra
Messen, sagde Dronningen til mig: „Kongen
har givet den Besaling, at man skulde gaae i
Christi Legems Fest's Procession i St. Germain
l'Auxerrois; lad, som De var meget fortrydlig
derover.“ Disse faa Ord gjorde isærstningen Ind-
tryk paa mig; men det var ikke af Varighed.
Det varede til Torsdag, forend jeg faae Dron-
ningen ene igjen og denne Dag erklaaede hun mig,
at Afreisen var bestemt til næste Mandag. Jeg
haabede at see Avaray om Alstenen hos mig;
men da hans Vogn var gaaet itu, kom han ikke.
Fredags Morgen skrev jeg til ham at komme Kl.
6; han indfandt sig: „Skal vi holde os reis-
sesærdige?“ sagde han, idet han traadte ind — Ja,
svarede jeg og det til paa Mandag.“ Derpaa asta-
lede vi det nærmere og undersøgte især tre Ho-
vedpunkter: 1. Maaden at komme fra Luxen-
borg; 2. at komme ud af Paris; 3. den Vej,
vi skulde tage for at slippe ud af Kongeriget.

Den første af disse Punkter satte ham i meget Forlegenhed, fordi han ikke noie fandte mit Værelses Lokale og at han troede, at jeg ingen anden Udgang havde end igjennem mit Førgemak, hvilken var umulig, eller igjennem Haven, som var meget vanskelig. Jeg beroligede ham snart, idet jeg gjorde ham bekjendt med det, jeg talde mit lille Værelse, der umiddelbar stod i Forbindelse med det store Luxemborg, hvor der ingen Nationalgarde var (jeg havde ikke sagt ham det før, saasom det ikke var min Hensigt at gjøre Brug deraf, da jeg stolede paa at reise fra Fru Balbi eller fra Landet.) Jeg maa standse her for at beundre, hvorledes denne Udgang i over de tyve Maaneder, som jeg har boet i Paris, og som var kendt af flere af mine Folk, ikke engang havde oppvakt Mistanke hos mine Bogtere, og hvorledes jeg ikke selv har gjort det bekjendt, idet jeg betjente mig deraf i den Tid hvor Forfølgelsen var størkest for at gaae i mit Kapel, der er i det store Luxemborg.

Da denne Vanskælighed var hævet, kom der en anden, nemlig Vognen, vi skulde betjene os af paa Reisen; thi det kunde aldrig falde os ind at lade den komme til Luxemborg. En Hyrevogn var nok den sikreste, men den maatte ikke komme i Luxemborgs Gaard og Avaray vilde aldrig samtykke i, hvor godt jeg end var forklædt, at

jeg gik til Hods. Vi maatte da vælge imellem en Hyrevogn (Carosse de remise) eller en Kabriolet og vi foretrak den første; ikke fordi jeg tænkte paa, at jeg var vel svær for letteligen at stige op og ned af en Kabriolet, men fordi man maatte faae en Mand at passe paa den og det var ikke efter vor Plan. Da vi havde bragt denne Sag i Rigtighed, overlagde vi, om det var bedre at reise fra Paris med Leie:Heste eller med Post:Heste og vi bestemte os for Posten; først fordi det var den mindst mistænkelige Maade at reise paa, og for det andet ved at tage Leie:Heste, maatte vi tage friske Heste paa Veien eller forlange Post:heste, det første var mistænkeligt og det sidste kunde ogsaa være det; desuden gav det et Hjul til en Mastine, som vi naturligvis tænkte, at man ikke kunde have simpel nok.

Lilsidst bestjærtigede vi os med Maaden at komme ud af Kongeriget. Jeg troede at vi hovede et Pas, men Vankeligheden var at faae det uden at robe os. Min første Tanke var at hente Beauchêne, min Dyrloge, der stod i Forbindelser med M. Montmorin og M. La Fayette og sige ham, at to ueds vorne Præster af mit Bekjendtskab (non sermentaires*), forskrækkede over det, som

*) Prêtres non sermentaires, kaldte man i Revolutionstiden de præster, som ikke ville underkaste sig Revolutionens forskellige Love, ber angik Geistligheden og Religionen.

nylig var foregaaet i Theatinerklosteret, vilde forlade Riget under Navn af to Engelændere og at jeg paalagde ham at forstaffe et Pas fra M. Montmorins Kontoir. Denne Idee behagede ikke Avaray, han forestillede mig, at Beauchêne, som er sliu, kunde fatte nogen Mistanke om det, som var os saameget magtpaalliggende at legge Skjul paa og jeg afstod fra denne Tanke; men Avaray, der meget godt kendte Mylord Robert - Fitz-Gerald, sagde mig, at han ved hans Hjelp vilde soge at forstaffe os et Pas. Hvad Veien angik, som vi skulde tage, saa var min første Tanke at reise over Douai og Orchies; men efter noiere Overveielse besluttede jeg at lade Madame reise denne Vei, som den sikreste og jeg sagde til Avaray, at vi imorgen skulde ordne vores Reiseroute.

Da jeg forlod ham, begav jeg mig til Tuislerierne, hvor Dronningen meddelte mig en Udkast til en Erklæring, som Kongen havde opsat og nylig sendt hende. Vi læste den sammen. Jeg bemærkede nogle Fejl i Stilen, dette var en Ubetrydelighed; men foruden det, at vi fandt Skriften alt for vidtloftigt, saae vi, at der manglede en væsentlig Punkt nemlig, en Protest mod alle de Forordninger, der vare udkomne, efter Kongens Fængenskab. Efter Aftensmaaltidet gjorde jeg ham nogle Bemærkninger over Arbeidet; han sag-

de mig, at jeg skulde tage det med mig og give ham det imorgen tilbage. Loverdagen paatog jeg mig fra tidlig om Morgen den meest utaknemmelige Forretning nemlig, at rette en andens Arbeide og at ordne de Sætninger, som jeg var nødsaget at tilfsiede, ligesom ogsaa Stilen og de vigtigste Ideer; Pennen faldt mig hvert Hieblik ud af Haanden; alligevel bragte jeg det saavidt ifstand. Imidlertid havde Avaray strevet til Mylord Robert; han havde været hos sin Sadelmager for at see, om Bognen var i god Stand og for at narre ham uden at blive mistænkt, havde han sagt ham, at han var nødsaget at reise til sit Regiment, og at han vilde narre sine Slegtinger med sin Afreise og havde betroet ham Hemmeligheden, som ogsaa i Henseende til dens Aarsag havde megen Sandhyslighed for sig. Han havde ogsaa gjort den nødvendige Aftale angaaende min Paaklædning med Peronnet og kom igjen hos mig Klokken 6.

Han var bedrovet; Mylord Robert havde svaret, at det ikke mere stod i hans Magt at udstæde Passee, men at Mylord Gower sikkertigen ikke gav nogen det, som ikke var Engelsk, og andre Midler, som Avaray havde anvendt, havde Heller intet bedre Udfald. Lykkeligvis havde Fru Balbi ved hendes Afreise efterladt et gammelt Pas, som hun havde faaet af den engelske

Ambassadeur under Navn af Herr og Frøken Foster; men dette Pas; der kun gjældte for 14 Dage var dateret den 23de April og det var for en Mandsperson og et Fruentimmer isteden for to Mandspersoner. Jeg troede ikke, det var muligt at gjøre Brug deraf, men Avaray, som det glæder mig at give det Vidnesbyrd, at han ligesaalidet, som et ungt Menneske, der havde anmodet ham om at medtage sig paa Operaballet uden sine Forældres Vidende, lod sig afskrække af Vansteligheder; Avaray siger jeg, bevisse mig snart, at jeg havde Uret; han raderede Skriften og omendskjondt det han udkradsede var i en Hold og at Papiret var tyndt, saa var doginden et Qvarteers Tid Passet under Navnet: de Herrer og Frøken Foster og Datoen istedenfor 23de April forandret til 13de Juni. Endskjondt denne Hindring var overvunden, vare vi endnu ikke ganske uden Forlegenhed, vi vidste ikke, om Passet skulle estersees hos Ministeren for uden- denlandske Affairer eller ei, og vi vare ikke af den Menning at forelægge ham et, ved hvilket man dog kunde bemærke Forfalskningen, uagtet Avarays Duesighed og Forsigtighed, da han paa Bag- siden rigeligen havde besmurt, ikke alene de udkradsede Steder, men ogsaa andre Steder, for at opvække mindre Mistanke. Vi besluttede at lade os noie dermed, idet Haab, at man ikke

skulde forundre sig over, at to Engelændere, hvorsor vi vilde ansees, havde troet, at et Pas fra den engelske Ambassadeur var tilstrækkeligt, og at Municipaliteterne ved deres Undersøgelser ikke vilde bemærke dets Mangler.

Nu tænkte vi paa hvilken Dey vi skulde tage. Jeg havde anbefalet Deien over Orchies til Madame. Jeg vilde ikke over Valenciennes af Grunde, jeg for har sagt, vi bestemte os til at reise igjennem Soissons, Laon og Mauberge til Mons, og dette gjorde vi af følgende Grunde: for det første var denne Dey kun lidt besøgt, vi haabede lettere at faae der Heste; for det andet kunde man troe ligetil Soissons, at vi vilde reise til Reims og indtil Laon, at vi vilde til Givet, hvilket kunde forvirre dem som muligens satte efter os; for det tredie ere befæstede Byer, hvor Posthuset er indi Byen, bemærkede paa en egen Maade i Postbogerne og efter dette Mærke er Posten i Avesnes, men ikke i Mauberge, og vi beregnede efter det Klokkeslet vi vilde reise, at vi skulde passere Avesnes, førend Portene blev lukkede, og at vi skulde ankomme til Mauberge, efter at de bare blevne aabnede, at vi der ikun havde at bestille med Postmesteren og undgåt saaledes Grændfæstederne, som vi befryggede formedelst vores tvetydige Pas.

Om Aftenen bragte jeg mit Arbeide i Tuis

Ierierne, jeg spurgte Dronningen om hun troede, at et Pas fra den engelske Minister var tilstrækkelig; hun forsikrede mig, at Kongen selv ikke havde andet end fra den russiske Minister, hvilket beroligede mig meget (jeg havde formodentlig udsmykket mig slet; thi Passet, som Isd paa Baronesse Korff, forlangt af Herr Simolin, var vistelig udfærdiget i Bureauet for de udenlandiske Affairer, men Dronningen havde ingen Aarsag at narre mig og jeg skulde ikke have fortalt denne Omstændighed, hvis jeg ikke havde lovet at fortælle alt.) Imidlertid indeholdt det Arbeide, Kongen havde befalet mig at gjøre, endnu kun den første Deel, det vil sige Feil ved Constitutionen. Der manglede et Udtog af de personlige Fornærsmesser, Kongen havde taalt siden General-Staternes Aabning. Han befalede mig at forfatte dette Udtog og jeg bragte ham det den næste Dags Aften. Man kunde troe efter det, som jeg har sagt før og det som jeg siger her, at jeg er Forfatter til Erklæringen af 20de Juni. Jeg skylder Sandheden at erklaere, at jeg kun har været Korecteuren, at flere af mine Forbedringer ikke ere blevne antagede, at hele Slutningen er blevsen tilfojet, efter at mit Arbeide var tilendebragt, og at jeg ikke har kjendt den saaledes, som den er, forend i Brüssel.

Med Undtagelse af dette Arbeide og to Omstændigheder, som jeg siden skal fortælle, var

Sondagen intet for mig, men destomere for Avaray. Han løb hele Dagen, viste sig kun et Dieblik offentlig i Luxenborg, hvilket vi Alstenen i forveien havde afslatt, og vi saa hinanden ikke ene. Dette offentlige Besøg, som vi havde anseet nødvendigt, var ham meget ubegejligt, det besøvede ham en Deel af den forte Tid, han havde forbeholdt sig selv. Det var tungt for mig, at lade ham staae iblandt Mængden og kuns at henvende til ham nogle ubetydelige Ord, som Prindser ere nodsagede at betjene sig af, naar de holde Cour; men Klogskaben befalede mig i dette Dieblik at være Fyrste, og jeg losvede ved mig selv, at det skulde være sidste Gang mod ham. Han havde allerede halv betroet Sayer, hans engelske Ejener, det samme som Sadelmageren og han sagde ham, at han imorgen reiste til sit Regiment, og forbød at sige noget til hans Slægtninger, eller til nogen i hans Huus. Han tilføjede, at da han havde søgt en Reisekammerad, havde han havt den Lykke at træffe paa en brav ung Mand; men saasom man i almindelighed ved Posterne gjør mere Væsen af Fremmede end af Franskmænd, bare vi komme overeens om at reise under Navnene af de Herrer Michel og David Foster, Engelslændere. Til sidst gjorde han ham bekjendt med Peronnet under Navnet Perron, hans Reisekammerats

Sjener. Navnene Michel og David varer ikke i den Aarsag antagne. Mit Linned var market M. og hans D. A., thi i det Tilselde, at man vilde undersøge det, maatte vores antagne Navne svare til disse Maerkter.

Jeg kommer nu tilbage til de twende kort forhen børste Omstændigheder. Den samme Dags Morgen fandt jeg Beauchêne ved Madame's Toilette, han sagde, at der var kommen en Mand til en vis Audouin, een af de Journalistere, der daglig udbrede deres Gift allebegne i Paris, der havde bragt ham en Plan til Kongens og vores alles Flugt, og, som han sagde, han var vis paa, at den var antagen i Tuilerierne, og bad at samme maatte indrykkes i hans Blad og at den i Morgen maatte komme for Dagen. Denne Efterretning forurdsigede mig, og man paastaaer endogfaa, at jeg blegnede, da jeg hørte den. Jeg troer det ikke, men jeg er vis paa, at jeg fik hurtig min Fatning igjen, idet jeg leende til Beauchêne spurgte om de nærmere Omstændigheder ihenseende til denne foregivne Plan; han sagde mig nogle, om hvis Urigtighed jeg var saa noie overbevist, at jeg nok saa, at om man endog vidste Noget, saa manglede der meget for at vide Alt, og jeg beroligede mig fuldkommen. Den anden Omstændighed var en Billet i et hemmeligfuldt Sprog, som jeg fik om Morgenens fra Avaray, og hyperi

han beklagede sig over, at jeg skulde have sat et
Glaa for Døren. Jeg troede sikkert at saadant et
ikke var paa Døren i mit lille Kabinet, som vendte
ud til Luxenborg. Jeg gif derhen for at over-
bevise mig, og da jeg saae, at jeg havde Ret,
besluttede jeg at oppebie det Dieblit, hvor jeg e-
ne kunde tale med Avaray, for at saae Gaaden
oploft.

Mandags Morgen udbredte det Rygte sig,
at Dronningen var arresteret om Natten, da
hun vilde redde sig med min Søster i en Hyres-
vogn. Jeg brsd mig iforstningens ikke synderlig derom,
men ved noiere Eftertanke troede jeg at xine to Ting
i dette Rygte, forenet med det som Beauchene
havde sagt mig; forst, at vore Bevogtere foruro-
lighedes derved, for det andet, at deres Bekym-
ringer endnu vare vaklende og jeg sluttede deraf,
at vi endnu skulle have Tid til at redde os,
at Dieblippet var gunstigt, og dersom vi lode det
ubenyttet, ville det ikke komme meer igjen. Jeg
sat snart en ny Skæk. Da Madame Sourdis
kom til Madame, for at folge hende i Messen,
negtede man hende Indgangen til det lille Lux-
enborg; men jeg erfarede snart, at det var for-
anlediget ved Sveizerens Dumhed. Dette bero-
ligede mig, og jeg ventede paa Avaray for at
faae Utdyndningen paa hans Billet. Imidlertid
faldt det mig ind, at det maaske ikke vilde væ-

re afveien at sværte lidt mine Dienbryne for des
bedre at gjøre mig ukjendelig, og i denne Hensigt
stak jeg en Korkprop ved Middagsbordet hos
mig, som jeg bestemte til dette Brug.

Avaray kom først henimod Kl. 7, og jeg
tilstaaer Tiden falde mig lang; thi fraregnet den
Urolighed, jeg var i for ham hver Gang han for-
lod mig, og de videre Forholdsregler vi maatte
tage, saa var han og det eneste Væsen til hvem
jeg kunde tale om de Gjenstande, der ene bestjæf-
tigede mine Tanker. Han forklarede mig, hvor-
ledes det hang sammen med Slaaen, hvorover
han havde beklaget sig, idet han sagde mig, at
Peronnet, til hvem han havde betroet Noglen
til det lille Værelse, var gaaen derhen for at
lægge mine Reiseklaerer der ind, men kunde ikke
komme ind, og at han havde troet, at der var
en Slaa for. Vi gik strax derhen, og da vi
fandt Pakken, saae vi deraf, at Peronnet var kom-
met ind; herpaa prøvede vi Noglen i Laasen
og overtydede os om, at den var i god Stand.
Nu begyndte vi at eftersee Pakkens Indhold,
hvilken vi fandt i god Tilstand. Jeg proberede
Stovlerne, de passede godt, og vi laae alting
i Orden paa det Sted, hvor jeg havde besluttet
at paaklaede mig. Avaray lovede at komme præ-
cis Kl. 11; vi omfavnedes hjertelig og skildtes
ad for at sees igjen ved Udførelsens Dieblif. (Bed

den megen Omsorg, Avaray havde, er der en Mængde Biomstændigheder, som kun han ene veed, fordi han gjorde alt, og jeg overlader det til hans egen Fortælling, hvilken jeg er vis paa vil være nsiagtig i denne Henseende; min Henvigt er kun at berette hvad jeg har gjort eller seet og isærdeleshed at forebygge, at han ikke gjør sig selv uret i de væsentligste Punkter.)

Da Avaray forlod mig, blev han tiltalt af et Menneske, som jeg troer, efter den Beskrivelse han gav mig om ham, maatte være Desportes, min Kabinets-Revstjener (huissier du Cabinet) som sagde, at han havde noget vigtigt og uopholdseligt at lade ham vide. Avaray bragte ham i Gangen, som fører fra det lille til det store Luxemborg, hvor dette Menneske, efter en lang Fortale om sin Hengivenhed for Kongen og mig, sagde ham, at en af hans Venner, en meget troverdig Mand, havde betroet ham, at man vilde laane Penge af ham for at begunstige den kongelige Families Flugt, der skulde gaae for sig i denne Nat. Han havde troet at vere ham denne Esterretning skyldig, og bad ham uopholdselig at meddele mig den. Avaray lod sig ikke bringe ud af Tatning, han sagde ham, at det var een af de tusinde Contra-Revolutionsplaner, hvilke man nu allerede i et Aar havde narret Publikum med; men den anden paastod;

og for at blive ham qvit, maatte han love ham at tale med mig herom i Aften naar jeg gik til Sengs eller senest i Morgen tidlig.

I midlertid holdt han Sagen for alvorlig, til ikke at underrette mig derom; han gik derfor tilbage til mit lille Værelse, bankede paa min Kabinetsdør; men det var forgjæves, jeg var allerede gaaet til Tuilerierne. Han overslagde im, om det ikke var rigtigt at gaae derhen og spørge enten efter Dronningens første Kammerfrue eller efter mig selv, for at underrette Dronningen eller mig om hvad han uylig havde erfaret, men han estertænkte, at dette kun vilde gjøre Opsigt, saameget mere, som han allerede i lang Tid havde trukken sig tilbage fra Selstabber, for at undgaae Spørgsmaaale og at man deraf vilde være forundret over at see ham i Tuilerierne; og at det desuden allerede var kommen saa vidt, at man ikke mere kunde trække sig tilbage. Disse Betragtninger bragte ham til at beholde det hos sig selv og ikke engang at tale til mig derom for end vi vare i Sikkerhed og at overlade Udfaldet i Forsynets Hænder.

Min Utaalmodighed var saa meget større at komme i Tuilerierne, som jeg vidste, at min Søster endelig denne Dags Eftermiddag maatte være blevet underrettet om den Hemmelighed, der

havde kostet mig saamegen Uimage, saalænge at holde skjult for hende. Jeg fandt hende rolig, Gud hengiven, tilfreds, men uden Udbrud af Glæde, med et Ord saa rolig, som om hun havde kjendt Planen allerede i et Aar. Vi omfavnede hinanden ømt; derpaa sagde hun: „Min Broder, De har Religion, tillad, at jeg giver Dem et Billeder, der kun kan bringe Dem Lykke.“

Jeg modtog det, som man nok kan troe, med ligesaamegen Glæde som Taknemmelighed. Vi talede en Tid om det store Foretagende og uden at lade mig forblinde af min Ømhed for hende, maa jeg tilstaae, at det var umuelig at taa le med mere Koldindighed og Hornuft end hun gjorde; jeg maatte beundre hende. Jeg gik nu til Dronningen, hvor jeg ventede en Tid, saasom hun var indsluttet med tre af Livvagten der havde givet hende, saavel som Kongen, det sidste og ulykkelige Bevis paa deres Midkærhed; endelig kom hun, jeg omfavnede hende: „Gjør mig ikke blodhjertet, sagde hun til mig, jeg vil ikke, at man skal see, at jeg har grædt.“ Vi spiste til Aftens og forbleve alle fem sammen til henved 11. Da Skilsmissens Dies blik kom, erklærede Kongen, som indtil nu ikke havde meddeelt mig hoorhen han vilde reise, at han reiste til Montmédy og befalede mig, hestemt at begive mig til Longwy, ester-

at jeg havde passeret de østrigste Nederlændene. Til sidst omfavnede vi hinanden omst og vi fiktes ad temmelig overbevist om, især hvad mig angik, at see hinanden igjen om fire Dage paa et sikkert Sted.

Klokken var ikke 11 da jeg forlod Quiberon, hvilket var mig meget kjært, fordi jeg haas bede, at Hertugen af Lévis, som sædvanligens ledsgagede mig om Aftenen, endnu ikke skulde være kommet; jeg ønskede det af twende Aarsager: først fordi jeg undgik gjerne, at man gjorde mig Spørgsmaale, der saa lige gyldige de end kunde være, dog kunde sætte mig i Forlegenhed; for det andet, fordi jeg havde den Vane at snakke en lang Stund, forend jeg gik til Sengs og jeg frygtede for at give ham Anledning til Mistanke, naar jeg lagde mig strax, hvilket var nødvendigt. Min Forventning blev skuffet, han visste mig endog en Rørigtighed, jeg gjerne skulde have fritaget ham for. Jeg lod mig imidlertid intet mørke med og snakkede rolig med han hele Veien. Da jeg kom hjem begyndte jeg strax at klæde mig af, han syntes forundret. Jeg sagde ham, at da jeg havde sovet slet forrige Nat vilde jeg nu indhente det Tabte. Han lod sig noie med denne Grund og jeg fuldendte min Aftklædning og gik til Sengs. Inden jeg gaaer videre, maa jeg bemærke, at min første

Kammertjener stedse sov i mit Værelse, hvilket syntes at være en Hindring for min Flugt, naar jeg ikke indlemmede ham i min Fortrolighed; men jeg var overbevist om, ved et gjentagen Forsøg, som jeg tv Dage i Forveien havde anstillet, at jeg havde meget mere Tid end jeg behovede til at staae op, tænde Lys og gaae ind i mit Kabinet, forend han blev afslædt og kom ind i Værelset.

Neppe var Hertugen gaaet, forend jeg stod op, træf Sengegardinerne tet til og tog de saa Sager, som jeg vilde bringe med mig, gik ind i mit Kabinet og lukkede Doren i; fra dette Dierblit af, var det Ahnelse, eller billig Fortrolighed til Avaray, troede jeg mig allerede udens for Kongeriget. Jeg stak 300 Louis'ors i Lommerne i min Slaaprok og gik ind i det lille Værelse, hvor Avaray med stor Angstelighed ventede paa mig; thi da han vilde gaae ind, kunde han slet ikke faae Moglen at dreie sig rundt i Moglehuslet. Tusinde Tanker, den ene værre end den anden, krydsede sig i hans Hoved, da han til sidst proberede at vende den om paa den modsatte Side og nu træf han just den rette Maade. Han klædte mig paa, og da jeg var færdig erindrede jeg at have glemt min Stok og nok en Tobaksdaase, som jeg ligeledes vilde have med. Jeg vilde hente det. „Ingen Forsøg

hovenhed!“ sagde han og jeg lod det blive der ved. Klædningen passede mig fortræffelig, dog var Parykken lidt snever, men da den passede mig nogenlunde og jeg havde bestemt mig til, ved alle nogenledes vigtige Leiligheder, at bære en stor rund Hat paa Hovedet, forsynet med en stor trefarvret Kokarde, saa sagde denne Ubequemmelighed ikke noget.

„Det vi gik igjennem det lille Værelse,“ sagde Avaray, at i den store Luxenborgs Gaard holdt en Vogn der var liig vores, hvilket forus roligede ham. Jeg trøstede ham med den Undreretning, at det var Madame’s Vogn; imidlertid da vi vare paa Trappen, bad han mig at vente og han gik hen og sæe efter om den endnu var der. Da han ikke fandt den mere, kom han tilbage til mig og sagde: „Come along with me!“ — I am ready! Kom med mig! — Jeg er færdig! svarede jeg, og vi sejle i Vognen, som var en Vis à vis. Hændelsen gjorde, at da jeg steg ind, kom jeg at sidde paa det forreste Sæde. „Hvad! Komplimenter?“ sagde han. „Ja svarede jeg, jeg sidder nu der.“ Han svarede ikke videre og da vi havde besat Kudsten at bringe os til Pont-Neuf, hjorte vi ud af Luxemborg. Glæden over at have undsluppen mine Bevogtere, en Glæde, som Avaray opriktigen delede med mig, havde ganske stent os til

Munterhed, saaledes var det første vi gjorde, efter at være komne ud af Porten, at synge et Vers af Parodien Penelope, der lyder: „ga va bien, ga prend bien, ils ne se doutent de rien.“ (Det gaaer godt, det har en god Gang, de for mode intet.) Paa Gaderne modte vi Folk og en Patrouille af Nationalgarden. Det faldt ikke engang nogen ind at see om der var Nogen i Vognen. Ved Pont-Neuf, befalede Avaray Kudsten at høre os til Quatre:Nations; der sandt vi vores Vogn, der ventede os imellem Mynten og Quatre : Nations i en Slags lille Gade, der udgjore Hørnerne til disse to Bygninger. Kudsten, som allerede denne Dags Eftermiddag havde affat Avaray der, troede, at vi skulle dershen og vilbe standse, men Avaray befalede ham at holde ligeover for Collège, og der steg vi ud af Vognen. Kudsten spurgte, om vi varer tilfreds med ham? „Meget tilfreds,“ svarede Avaray, „maa ske skal jeg betjene mig af ham i Morgen igjen.“ Til Gods gik vi nu hen til vor Reisevogn; Avaray bad mig om at gaae ros lig; omsider naaede vi den, jeg steg først ind, derpaa Sayer og tilsidst Avaray. Peronnet steg til Hest; vi brugte engelst Udtale for at befale, at man skulle høre til Bourget og vi reiste. Da vi kom til Pont-Neuf, fjørte to Postvogne forbi os, hvilket mishagede Avaray; men det blev

endnu værre, da de, efterat vi havde taget en Omvej
for at undgaae dem, atter stodte til os ved Pors-
ten St. Martins og han bemærkede, at de
tog samme Vej som vi. Han kunde ikke tvivle
paa, at det jo var nogen af min Familie og
han bandte ved sig selv over Hyrsterne, som, da
de aldrig ere enige, tilsintetgjøre de bedste Planer;
thi han domte rigtig, at dersom vi saaledes ved-
bleve at folge sammen, vilde man paa begge
Sider komme i Forlegenhed for at faae Heste,
vilde der tillige falde Mistanke paa os og vi
kunde letteligen blive anholdte. Jeg tog ikke Deel
i hans Bekymringer, da jeg meget godt vidste, at
det var Madame og, at vi paa hin Side Bour-
get intet mere havde at befrygte; men jeg turde
ikke forklare mig i et Menneskes Nærverelse, der
ikke var indviet i vor Hemmelighed. Lykke-
ligviis talede Avaray kun om Mangelen paa
Heste og jeg foresillede ham, at det vilde være
meget uhældigt, dersom disse Vogne just gik til
Soissons, da den Vej paa hvilken vi befandt os
ogsaa førte til Flandern, Mez og Nancy. Da
vi havde kjørt forbi Veien til Chalons, fordobles-
de sig hans Bekymringer og hans Utaalmodighed,
og nu troede jeg at burde sige ham noget mere
bestemt og, i det jeg antog en prophetisk Tone,
forsikrede jeg ham visst, at disse to Vogne togs
til Donay. Dette heroligede ham for saavidt; men

da han vilde vinde Tid, bad han Postillonen sex Franker, for at høre de to Vogne forbi; dette lykkedes os et Dileblik, men de indhenteede os snart og vi kom paa engang til Bourget. Da lod Avaray, Sayer stige ud, under Paaskud, at see hvem der var i disse Vogne og da vi vare ene forklarede jeg ham tydeligen, hvad jeg for ikke havde funnet sagt ham uden paa en forblommet Maade, hvilket fuldkommen beroligede ham.

Om Morgenens vare vi noer ved Nanteuil; her steg Sayer til Hest og Peronnet tog hans Plads i Vognen. Han tog nu mine Tuseveler, som han havde taget med, ud af Lommen, og vi skjulede dem noiagtigen bag i Vognen. Jeg tog nu den omtalte Korkprop, hvilken Avaray havde brændt sort, og farvede mine Dienbryne saaledes, at jeg blev aldeles ukjendelig, dog uden Karrikatur; ydermere lod jeg som jeg sov ved alle Stationer, idet mindste indtil vi vare langnok borte fra Paris. Jeg paastod, og isandhed jeg har ikke taget Feil en eeneste Gang, at forudsige, ved Vorreisen fra enhver Station, paa Postillonens Physiognomi, om han vilde høre hurtig eller langsom. Indtil Verte-Henaille havde det gaaet fortræffeligt; men der forsikrede jeg, at det vilde gaae meget slet til Soissons, og jeg tog ikke feil. Paa denne Station talede Avaray med mig om den Hensigt, han havde at

afgive sit Regiment. Jeg var ikke meget hersor; men jeg gav efter for hans Grunde, hvorpaa han sagde mig, at han havde iſinde at sende sin Aſſeed fra Soissons til Herr du Portail; jeg spørgede over Stedet og spurgte, om han troede der at finde mere Tid, end paa de andre Stationer? Det var heller ikke efter mit Sind, at han vilde sende den til Herr du Portail, da jeg vidste, at Kongen ved sin Aſfreife vilde aſſedige sit heile Ministerium; men da han tilſoiede, at han vilde datere den fra den attende Juni, saa havde jeg intet at indvende.

I midlertid opſyldte Possiſſionen kun altfor vel min Spaadom; thi det var umuligt at kjoſre flettere. Ogsaa fluttede vi, at han ſikkerligen maatte have ſæde i Jacobiner-Klubben i Soiſſons; men, omendſtjondt jeg spørgede ſaaledes, var jeg dog virkelig bekymret. Jeg var blevet vaer, under nogle Miles Neſſe, at jeg i Paris havde glemt det Billede, min Søster havde givet mig, og uden at være mere hellig end en anden, quælede dette Tab mig virkelig og foraarsagede mig meget mere Vergrelſe end Tabet af min Stok og min Daase.

Da vi kom til Soiſſons, sagde man os, at en Skinne paa det venſtre Forhjul var gaaen itu. Dette mishagede os, men endnu mere et Dieblkif efter, da man ved noiere at undersøge Hjulet

havde opdaget, at ikke alene Skinnen, men ogsaa Hjulselgen var itu. Avaray yttrede intet, men jeg saae tydelig, hvad som foregik i hans Sjæl. Ikke mindre urolig end han, sogte jeg at tvinge mig. Sandsynligvis lyktes det mig, thi han har siden forsikret mig, at den Rolighed, han saae hos mig, gav ham hans egen tilbage.

Man foreslog os, at lade gjøre en ny Hjulselge. Vi spurgte: hvor lang Tid der udfordredes dertil? og man svarede: halvtredie Tidme. Da jeg ikke forstod mig paa Hjulmagerhaandsværket, og saaledes heller ikke vidste at hjelpe mig paa nogen anden Maade, gjorde denne Opsættelse mig saa meget mere ondt, som Klokk'en var halv ni, og at vores Flugt maatte være blevet bekjendt i Paris og at ethvert Dieblks Forhaling, lod os tage noget af det Forspring, som Matten havde forstaffet os. Men Avaray, som, hvad jeg allerede før har sagt, havde faaet sin Kold sindighed igjen, udfandt et andet Middel, som var at heste Hjulselgen med et dobbelt Jernhaand, hvilket ogsaa blev iwerksat. Imedens dette Arbeide varede, skrev han sit Brev til du Portail, hvilket han indsluttede i et andet til Herr Sourdis, hans Svoger; derpaa syndte han paa Smeden. Da jeg var eene, faldt det mig ind at see i hans Lommebog, som han havde es-

terladt i Vognen, og jeg sandt deri med ligesaa
megen Forundring som Glæde, det Billede, som
jeg troede at have glemt i Paris. Men hvad
som forsøgede min Forundring, var, at han siden
forsikrede mig, at da han aabnede sin Kommebog,
var han ligesaa forundret som jeg ved at finde
det deri, da han slet ikke erindrede sig at have
lagt det deri. Postmesteren stod næst ved Vognen
og, da jeg med Grund stoede paa min engelske
Udtale, talede jeg en Tid med ham, uden at
den mindste Mine eller Bevægelse fra hans Side,
lod mig befrygte, at han havde nogen Mistanke
om hvem jeg var. Endelig var vores Hjul
istandsat og man forsikrede os, at det nu kun
de holde 12 til 15 Miil. Det var ikke efter
vor Regning; thi vi havde endnu 23 Mile til
Mons; men vi stoede noget paa vor gode Lyk-
ke og bekymrede os ikke meget derom og, reiste
videre. Men førend vi gaae videre maa jeg
fortælle en Fare, som vi undgik uden at vide
deraf, og som sikkertigen var den største vi have
været i.

Herr Tourzel var reist fra Paris Torsdag
eller Fredag og, for ikke at give Anledning til
nogen Mistanke, havde han tilbragt to Dage i
Haute : Fontaine hos Erkebispen af Narbonne.
Da hans Tjener, som ikke brod sig synderlig om
at komme fra Frankrig, var fuld, faldt det ham

ind at anklage ham i Jacobiner-Klubben i Attichy, der ligger tæt ved Haute-Fontaine, som en Aristokrat, der reiste til fremmede Lande for at bevirk en Kontra-Revolution. Strax lod denne Klub udgaae en Kundgjørelse til alle Klubber i de omliggende Byer og især til Klubben i Soissons, at anholde enhver Rejsende. Derpaa sillede Anforene sig i Spidsen for en 60 Nationals Gardere og toge til Haute-Fontaine for at forsikre sig Herr Tourzels Person; men da de saae, at det var et ung Menneske, der endog saae ud som et Barn og meget bestedent reiste i en Cabriolet, brod de sig ikke videre om Ejenerens Anmeldelse og lode Herren gaae i Fred. Sandsynligvis have de ogsaa givet Contra-Ordre til de naboliggende Klubber, uden hvilken vi ufeilbartigen havde været blevne anholdte. Men desvagt har jeg ikke uret ved at paastaae, at det var den største Fare, vi kunde været kommet i og dersom jeg havde vidst det, skulde vi vistnok have taget en anden Vej.

Stationen Vauraine, som ligger imellem Soissons og Laon, er et Hus, der ligger ene af sondret fra andre; man finder der kun Postkarle, som ere bestæstigede med deres Heste. Lejligheden syntes mig saa god til at stige ud af Vognen og bevæge Benene lidt, at jeg strax var i Begreb dermed; men Abaray satte sig saa kraftig

derimod, at jeg var nedsaget til at give efter.
 Nu foreslog jeg at tage Frokost; vi havde en
 Postei og Bourdeaux: Vijn; men vi havde forglemt
 Brødet. Imedens vi nu spiste Skorpen med
 Posteien, tenkte vi paa Dronning Marie Therese,
 der engang svarede, da man beklagede for hende
 de stakkels Folk, som ikke have Brød: „Men,
 min Gud, hvorfør spise de ikke Postei: Skorpe?“
 Avaray sit nu den herligste Idee af Verden,
 nemlig at tage Sayer ind til os, og sende Per-
 sonner iforvejen med et Maal til Hjulfelgen, for
 at lade gjøre en lignende, i Tilfælde af at Tern-
 baandene ikke skulde holde, og for at undgaae
 den Fare at vente to Timer, hvilket vi nylig
 havde undgået. Sayer fortalte os paa Veien,
 at Alle vare fuldkommen overbeviste om, at vi
 bare virkelige Engelændere, hvilket fornøjede os
 meget. Han tilfoiede, at man overalt sagde, vi
 skulle reise til Brüssel. Dersom vi havde reist
 som Transmænd, vilde dette Udsagn have mis-
 haget os meget; men da man ansaae os for Eng-
 lændere, var det os ligegyldigt. Da Avaray
 saae ham oplagt til at snakke, bragte han ham
 paa de nærværende Begivenheder, hvorover han
 yttrede sig meget frit og sagde blandt andet,
 hvilket siden har været mig meget paafaldende,
 at man begyndte paa at behandle Kongen, som
 gal Det maa bemærkes, at Sayer talede sleg-

fransæ og, at det engelske Ord kool, som han sikkert tænkte paa, ogsaa betyder noget ganske andet end gal.) Han gjorde ogsaa en Bemærkning, hvis Rigtighed var mig paafaldende, nemlig, at man egentligen ikke kan sige, at der ere virkelige Aristokrater eller Demokrater, fordi det Menneske, som kun eier 6 Pence — saaledes udtrykkede han sig — behandler den, der eier een Schilling, som Aristokrat. Imidlertid var Personen kommen gode tre Quartiers Lid forend vi til Laon; men Hjulmanden var taget til Byen og var endnu ikke kommen tilbage, da vi ankom. Vi lode vores Hjul noigtigen undersøge, og da vi vare forsikkrede om, at det var i god Stand, vedbleve vi vor Reise, uden videre at tænke paa at lade gjøre en ny Hjulselge.

Det var ikke muligt at blive lætttere besværet, end vi blev det fra Baurains; men isærdeleshed fra Laon indtil Kapelle. Jeg begyndte allerede at befrygte, at vi ikke kunde komme til Avesnes forend Portene vare lukkede, og jeg tog i Betenkning at reise igennem Landrecy, hvor Posthuset ligger udensor Byen. Det havde rigtignok forlænget Veien fire Mile for os; men denne Ubehagelighed var ubetydelig i Sammenligning med den, at forblive der. Dog den Urolighed, som Postillonens Langsomhed forholdt mig, blev snart fortrængt af en endnu grun-

sommere. Abarah, der hele Velen havde været
munter og underholdende, var paa nogen Tid
bleven alvorlig og tans. Imellem Marle og
Bervins tilstod han mig til sidst, at han spyttede
Blod, og jeg saae desværre kun alt for meget.
Beviset dersor i hans Kommetørkløde, hvilket jeg
ubeklædt havde faaet sat paa, just da han
gjorde mig denne Tilstaelse. Man tænke sig,
hvad som foregik i min Sjæl. Jeg kunde ikke
tvivle om, at dette Tilfælde jo var en Folge
af de Nands: og Legems-Anstrengelser, han havde
havt for at forberede vores Afreise, forenede
med sovnlose Nætter og Reisens Besværlighed.
Jeg vidste, at naar han sit det, varede det flere
Dage, og jeg har saamange medicinske Kundskap-
her, at jeg veed, at i et saadant Tilfælde er
fuldkommen Rosighed det første og nødvendigste
Middel. Gud er mit Bidne, havde en Arres-
tering ikke havt mere Fare for ham end for
mig, intet skulde have funnet formaae mig til
at gjøre et Skridt længere; men jeg havde alt-
for vel denne grusomme Bisched, og saaledes ans-
faae jeg mig i alle Falb, som dens Morder, jeg
elskede som Ven, forend jeg elskede ham af Er-
hjendtlighed og, som selv i dette Dilekt gav mig
et Beviis paa tro og modigt Venlab. Hvormei-
get jeg end søgte at satte mig, malede sig min
Sjæl kun altfor tydelig i mit Ansigt; han blev

det vaer og, forglemmende det som han leed, overvindende de Uroligheder, der fulge Tilsfelder af denne Art, bestjaeftigede han sig kun med at troste mig og at forsikre mig, at det var intet, at det kom af lidt Mathed og at han foede det snart vilde forlade ham. Jeg hørte ikke mere hvad han sagde, jeg havde henvendt mig til Gud, jeg bad til ham med en Iver, som jeg sikkertigen aldrig har bedet for mig selv. Nu vover jeg vel ikke at troe, at mine Ønsker blevne opfyldte, men vist var det, at Blodspytningen standfædte, og at den ikke yttrede sig igjen. Jeg vilde kun male slet, hvad jeg sollte ved det første ganske hvide Spyt, som jeg saae i hans Lommeklæde, hvilket jeg undersøgte hvert Dierhlik. Kolde og usølsomme Hjerter ville uden tvivl finde disse Biomstændigheder uødle, ja maaßte økle; men jeg skriver ikke for dem og de følels somme Hjerter vil domme anderledes.

Da vi kom til Kapelle, spurgte vi Postmesterens Kone paa Tro og Love, om vi kunde naae Alvesnes forend Portene bleve lukkede. Hun forsikrede os, at vi ikke alene kunde komme ind; men endogsaa komme ud, hvilket foraarsagede os en stor Glæde; thi vi vidste godt, at vi kun havde dette Sted at frygte for. Strap derpaar opkom en Twist imellem hende og Peronnet, som ved hver Station maatte slige ud for at betale.

Narsagen dertil var, at vi havde tre Heste, hvorfor vi betalte 30 Sous, som var mere end der tilkom os at betale. Hun paastod, og med Nette, at, eftersom vi vare tre i Vognen, burde vi betale for fire Heste. Perronet paastod det Modsatte, og hun truede os med at give os fire Heste og to Postkarle. Det forekom os natagtigt, at udsette vores Liv for 10 Sous; thi der er kun denne Forstjel imellem tre Heste til 30 Sous og fire Heste til 25 Sous. Alvaray sagde, at man behandlede os faaledes fordi vi vare Fremmede. „Nei, sagde hun, jeg havde Net til at spende sex Heste for, naar jeg vilde. —“ Nu vel! „svarede jeg, vis paa, at man antog mig for en virkelig Engelsender, eftersom alle Postkarlene, som jeg hidentil havde talte med, havde leet over min Udtale, „spænd sex Heste for og jeg betaler for fem.“ Hun begyndte at lee; nu henvendte jeg mig meget alvorlig til Perronet og sagde: „Herr Perron, betael hvad Madamen forlanger, man skal ikke sige, at Michel Fosser har havt en Trætte med en Dame for Fordelens Skyld.“ Den Tone jeg antog, det Alvorlige, Gebeærerne, Udtalen og tusinde andre Ting, som man ikke kan beskrive, gjorde denne Scene meget moersom; men vi toge os i Agt for at lee. Vi underrettede os om, hvilket Regiment laae i Garnison i Avesnes.

Man sagde os, at det var Regimentet Vintimille. Dette mishagede Avaray, som just for to Aar siden havde givet et Middagsmaaltid til dette Regiments Officerer. Det blev besluttet, at han skulle holde sig saa langt tilbage i Bognen, som muligt, og vi reiste. Sølen, som ikke var kommen til Syne hele Dagen, skinnedes nu saa sterk, at jeg var nødsaget til at lade Gardiner gaae ned for at beskytte mig for dens Straaler. Denne Omstændighed synes af liden Vigtsighed; men man vil snart erfare, hvilke Folger den havde.

Efter Sædvane, spurgte man os ved Porten i Avesnes om vore Raad og om vi vilde forblive i Byen. Vi svarede, at vi bare to Engelændere og kuns vilde kjøre igjennem. Vi foreviste vores Passe, hvilke man ikke engang saae paa og vi kom til Posthuset. Sayer, som var meget træt og som blev foresnakket af Alle og Enhver og især af en Engelænder, han af en Hændelse havde truffet, at det var daarlige af os at reise videre, da vi ikke kunne haabe at komme til Maubunge, havde ladet sig forlede af dette Raad og ikke bestillet Heste. Vi besilledede strax nogle; men vi maatte vente paa dem et stort Quarter, imellem Posthuset og det militære Kassehus, der var opfyldt af Officerer. Lykkeligvis sjulede det forhen omtalte Gardin, Kassehuset for os, og

Officerene havde endog den Opmærksomhed at forhindre, at Ingen saae ind i Vognen; men jeg saae ikke desmindre alt hvad Avaran leed, da han var baade urolig formedelsi vores Stilling og vred paa Sayer, som havde bragt os i den. Jeg forsøgte at berolige ham og det lykkedes mig letteligen. Endeligen reiste vi, og da vi vare ud af Byen, sang vi af et fornøjet Hjerte: „La victoire est à nous.“ (Seieren er vores.)

Bor Postillon hørte meget godt og syntes at være en lyslig Broer, men vi bemærkede med nogen Bekymring, at han ofte saae bag sig. Til sidst standsede han og spurgte os, hvor vi vilde, at han skulle høre os hen. „Til Posthuset,“ sagde jeg. „Godt,“ svarede han, „men Posthus set er et slet Vertshuus, jeg skal bringe Dem til den store Hjort, hvor De vil have det Godt.“ „Men,“ svarede jeg, „her er ikke Talen om at have det Godt eller Slet, vi vil ikke sove i Mans beuge.“ — „Og hvor vil De da hen,“ spurgte han mig, „Til Mons,“ svarede jeg. „Til Mons“ gjentog han smilende, „der kommer De ikke i dag.“ — „Og hvorfor?“ — „Fordi,“ svarede han, „det alterede var meget, om man aabnede Portene for at komme ind; men man aabner dem sikkert aldrig, for at lade Dem komme ud igjen.“ — „Men,“ sagde jeg, „hvad bryde vi os om Portene ere aabns eller lukkede, saasom

„Posthuset ikke er i Maubenge.“ — „Det har al-
lerede været der i et halvt Aar,“ svarede han.
„Hvorledes!“ sagde jeg, „er der da ikke en Vej,
som gaaer udenom Byen?“ — „Jo vist.“ — „Nu
vel, min Ven,“ vedblev jeg, „da vi have me-
gen Hastværk, og da hans Heste ere gode, kun-
de han da ikke høre os udenom Byen og gjor-
re to Stationer? Vi skal betale ham godt.“ —
„Teg,“ udraabte han, „det gjør jeg ikke paa
nogen Maade!“

Disse faa Ord lod mig føle alt det skæb-
elige i vor Stilling, og da jeg ikke faae noget
Haab mere, tænkte jeg ikun paa at underkaste
mig Skæbnen, som jeg kun alt for vel forud-
faae. Min Opooffrelse var let, men Avarays al-
ene sonderknuste min Sjæl. Men han, altid faa
rolig, som om der ingen Fare havde været, tog til
Ordet paa slet Græs, men med en Veltalenhed,
som jeg ikke selv vover at efterligne, og sagde til
Postillonen, at vi havde overmaade stor Hastværk
at komme til Mons, fordi vi havde efterladt
hans Søster, som var min Cousine, syg i Soiss-
sons, en elskværdig Pige, som vi begge elskede
af ganste Hjerte, at den eneste Læge, hun
havde Fortroelighed til, var i Mons, og dersom
vi ikke betids nok kunde faae sat paa ham, var
hans Søster død og vi de ulykkeligste Mennester,
og dersom han vilde høre udenom Byen, skulde han

give ham een, to, tre Guineer. Denne Tale,
i Forening med Loftet om de tre Guineer, gjor;
de en herlig Virkning paa Postkarlen. Han be;
tenkte sig et Dieblit, derpaa sagde han: „Nu vel!
jeg skal høre.“ Efter en Pause foreslog han os,
ikke at gaae af i Maubenge, men at lade He;
stene komme derfra. Vi forestillede ham, at det
ogsaa vilde være vanskeligt; men endelig sagde
han, at han ikke godt kendte Veien i Forstaden,
men at han vilde tage en Veiviser. Vi toge
Sayer i Vognen og lode Peronnet ride, for at
have Pie med Postillionen, og vi reiste videre.

Da vi kom i Forstaden, standede Postil;
lonen for et Vertshus og steg ned for at fors;
friske sig og forlangte en Veiviser. Fruentim;
merne, som han traf der, og til hvem han med;
delte den Medlidenhed, som vores foregivne Stils;
ling foraarsagede ham, sagde, at han ikke kunde
komme den Vei. „Hvorfor ikke?“ spurgte han,
„er den rode Bro ikke mere?“ — „Jo,“ svare;
de et af Fruentimmerne, „men man arbeider paa
„den ny Sambre og man siger, at der skal væ;
„re tre hundrede Arbeidsfolk bestyrtigede dermed,
„og der ere Grosster, hoorover De aldrig vil
„komme.“ — „Lad kun en Veiviser komme, det
„er alt hvad jeg forlanger.“ Det Fruentimmer,
som havde talst med ham, hentede sin Broder,
som just var en af Arbeiderne; han tilhød sig

at bringe os ligetil Grosten, men han bekræftede det, som hans Søster havde sagt om Umueligis Heden af at komme over den. „Og om den saa „var Fanden selv,” udraabte Postillonen, „Teg „skal nok komme over, tag en Lygte og viis mig „Beien.” Denne Samtale, hvilket man let kan forestille sig, gjorde os ingen Forxielse; men Postillonens faste Forsæt trostede os.

Saa kjørte vi da igjennem Markene fra en Fæstnings Volde, hvor vi næsten vare vis paa at blive anholdte, dersom der var en Skildvagt, som saae vores Lygte, og som kjendte sin Pligt. Gjerne skulle vi have indgaæt, at de fra Voldeerne skjod med Kartæller paa os, naar ingen maatte komme ud af Fæstningen. Da vi kom til Grosten, vilde jeg gaae over den til Gods; men Postillonen vilde ikke, han steg af, undersøgte Grosten, fandt et Sted som vel var dybt, men ikke bredt, satte sig op igjen og bragte os over med al muelig Raskhed. Beviseren ledsgagede os endnu saalænge vi vare paa Markene, og forlod os først ved Landeveien. Vi toge nu Beien til Mons med den sikre Visshed, at komme derhen uden nogen Forhindring.

Tornd jeg overlod mig til min Glæde, takkede jeg Gud for min Besrielse; derpaa vilde jeg glæde mig med Alvaray; men da vi endnu ikke vare udensor Frankrig, vilde han tilbageholde

min Henrykkelse, formedelst at Sayer endnu ikke
 kjendte mig; men denne sov trygt, lønende sig til
 min Skulder, og Avaray selv var for glad til
 ikke at lade sig henribe af mig. Det første jeg
 gjorde, var at afrive den forbandede tresarvede
 Kokarde af min Hat, idet jeg henvendte mig
 med denne Strophe af Arniide til ham: Vains
 ornemens d' une indigne mollesse, &c. (For-
 fængelige Prydelsær af en uverdig Blødagttighed)
 (Jeg bad Avaray at gjemme den omhyggelig, li-
 gesom Columbus sine Lænker.) Nu overlagde vi
 hvad vi skulle foretage os, naar vi kom til Mons,
 saasom vi endnu troede, at den var en Fæstning
 og kunde formode at Portene være lukkede. Vi
 fandt det rigtigt at forsøge paa at faae Logie i
 Forstaden, og dersom vi ikke der kunde finde et,
 skulde jeg skrive til Kommandanten under mit
 Navn og forlange Portene aabnede. Vi forudsæ-
 satte ogsaa det Tilfælde, hvor vi kun vilde finde
 een Seng. Jeg sagde til Avaray, at jeg vilde
 overlade ham den, og da jeg var den sterkeste
 af Helbred, vilde jeg tilbringe Natten i en Læ-
 nestoel. Han erklærede, at han ikke vilde tillade
 det, og at han hellere vilde ligge paa en Mat-
 tras paa Gulvet ved Siden af min Seng. Jeg
 paastod, at vi idetmindste skulde ligge sammen i
 en Seng, som vi endnu ikke vare vis paa at
 erhölde, og da alting havde faaet en munter

Vending i min Phantasie, saa paroderede jeg
 Versene af Hippolyte og Aricie, der begynde: Sous
 les drapeaux de Mars. (under Mars's Faner) idet
 jeg sagde: matelas (Matras) isteden for malheur
 (Ulykke) hvoever vi loe meget. Disse Planer,
 denne Strid, Erindringen af vores Reise og man-
 ge andre Ting, der fremstillede sig skjont i de
 to lykkeligste Væseners Sjæle, ledsgade os ligetil
 Landsbyen Bossu, en Fjerdingsmøl fra Mons.
 Vores Postillon, som endnu aldrig havde været
 der, troede at han var i Forstaden, og vi bankede
 paa forstjellige Døre, uden at nogen blev aab-
 net. Endelig sagde han, at han saae Domkirken
 i Mons, vi hørte hen der imod, men det var
 et Dueslag. Imidlertid ankom vi omsider i For-
 staden, og en Smed, som det lykkedes at op-
 vaagne, viste os et Bertshus; men det havde
 et saa slet Udseende, at vi besluttede kun at be-
 tfene os deraf for at skrive til Kommandanten i
 Mons. For første Gang i fire og tyve Timer
 steg jeg ud af Vognen; vi bankede paa Doren,
 en Pige kom ud og spurgte hvad vi vilde: „Skriv
 et Brev,” svarede jeg. Paa dette Svar
 slog hun Doren i for mig; men Postillonen, som
 vilde vederqvæge sig, bankede saa haardt, at hun
 maatte aabne Doren igjen, og vi gik ind. Jeg
 havde det ogsaa nødigt, thi mine Been var
 saa sive, at jeg havde Danskelighed ved at

holde mig oppeist.

Imedens man underrettede sig om hvad som her var at faae, var det første jeg gjorde at kaste mig paa mine Kne, for at takke Gud paa en mere passende Maade end jeg for havde funnet gjort det. Da jeg havde opfyldt denne første Pligt, opfyldte jeg en anden ikke mindre Hellig, ikke mindre behagelig, ved at trykke min Hjere Abaray til mit Hjerte; til hvem jeg nu for første Gang uden Frygt og Tilbageholdenhed kunde give Navn af min Befrier. Vi erfarede snart, at vi hverken kunne faae Seng eller Spise i dette forbandede Bertshus; det eneste, vi kunde erholde, var noget flet Øl.

Der toge vi den Beslutning at skrive til Kommandanten. Peronnet overbragte Brevet, og i midlertid sad vi ved en affyelig Steenkulsild med Postillonen, som fortrolig tog sig en Stoel og satte sig ved Siden af mig. Jeg spurgte strax om hans Navn, og han svarede, at han hedte Lajeunesse. Man forstaer nok, at det ikke var blot Nyssgerrighed fra min Side, men at det var vigtigt for mig at hørende en Mands Navn, der, omendkjendt uden at vide det, havde gjort mig en saa vigtig Tjeneste. Derpaa spurgte jeg ham, om der var mange Præster i Avesnes, som havde antaget Revolutionens Love? „Vi have nok nogle deraf,” svarede han mig,

„men dog ere de fleste bleven deres Pligt tro. Man
 „har opfundet en ny Eed for Armeen, men det
 „tjener kun til at bringe Officererne i Misforstaas
 „else med Soldaterne, og Gud veed hvorledes alt
 „dette vil løbe af.“ Avaray spurgte ham,
 hvorledes det gik med Regimentet Vintimille. „O,
 svarede han, „det er temmelig roligt; for ejers
 „cerede de tre Gange om Ugen, saa det var en
 „Tornioelse, nu derimod er det en Gang hver
 „ottende Dag, og i hele denne Tid hører man
 „hverken til høire eller venstre, endstjyndt de gaae
 „ud Klokkens syv om Morgenens, og komme til
 „bage Klokkens otte; men Musikken spiller bestan-
 „dig. Jeg spurgte ham endvidere, til hvem
 vi maatte henvende os i Maubenge, om at
 faae Portene oplukkede, enten til Kommandanten
 eller Municipalitetet. „Ih, for Fanden,“ sagde
 han, „til Municipalitetet, har det ikke hemmegtis-
 „get sig alting! Og hvad er det for nogle Em-
 „bedsmænd? Forbandede Lumpnehunde; og tænk
 „engang, i en Landsby, som De er reist igjen-
 „nem“ (han sagde mig Navnet, men jeg hørte
 det ikke.) „Hvem troer De vel det er, som
 „med to Epauletter befaler Nationen? Det
 „er en Eddikekræmmer.“ Idet han fortalte
 os alt dette, trak han paa Skuldrene, for-
 stærkede sine Udtryk med Miner og Tone, og
 saaledes, at jeg kan sige, at han lod os for-

glemmie haade Træthed og Sult. Imidlertid da Peronnet kom tilbage og forkyndte os, at Portes ne vare aabne, modtoge vi begge denne Es- terretning med stor Glæde. Lajeunesse sagde os, at han havde hørt sige, at Keiserkronen var det bedste Vertshus i Mons, og vi høede ham at bringe os derhen.

Da vi kom ind i Byen, spurgte man os om vore Navne og vor Rang. Avaray, tilhvenn man henvendte Salen, voklede endnu, men jeg hævede al Manselighed i det jeg erklarede, at vi vare, Monsieur, Kongen af Frankrigs Broder og Grev Avaray og, at vi vilde tage ind i Keiserkronen. Den vagthavende Underofficer sagde, at man ventede paa os i den Vilde-Kone, og at Madame allerede var der. Vi begrebe ikke ganste hvorledes hun allerede kunde være i Mons, da hun havde taget Veien over Tournay; imidlertid forsniede denne uventede Lykke os, og vi forlangte at bringes til den Vilde-Kone. Da vi kom derhen, fandt vi Verten i Øsven, der bekræftede, at man ventede os; men da vi vare stegne op af en ussel Trappe, træf vi en Tje- ner med et Lys i Haanden, som, idet han bes tragtede mig fra Top til Taa, sagde temmelig forlegen, at det ikke var mig, man ventede. Øs- ven til Værelset var aabent og et Fruentimmer, som laae i Sengen, begyndte at raabe: „Det

er ikke ham! kom ikke ind!" — Nu kom Verten, undersøgte mig ligeledes og spurgte: „Er de ikke Grev Tersen?" — „Nei isandhed, svarede jeg; men saasom Fruen intet vil os, kan de da ikke forståsse os et andet Værelse." Et tort Nei, var det eneste Svar. Temmelig misfornøjet, som man let kan forestille sig, over et Eventyr, der iforstningen syntes saa heldigt, gik vi igjen ned af Trapperne og ind i vor Vogn og kjørte til Keiserkronen, hvor Verten ligeledes erklærede os, at han intet Værelse havde for os. Dette ans det Uheld bedrovede os aldeles, da en Stemme fra Huset lod høre disse Ord: „Er det Dem Herr Avaray?" han kjendte den ikke strax, men jeg gjenkjendte Fru Balbis Stemme. Vi siege ud af Vognen og gik ind i Huset. Fru Balbi beskjæftigede sig med at tillave Aftensmaals tidet for os, saasom Vertshuset ikke kunde skaf fe noget godt. Lykkeligvis havde hun en kold Kylling og en Flaske Bourdeaux-Vijn, og vi spiste. Siden havde hun den Godhed at overlade mig sin Seng. Avaray sikkert Kammerpigens, og for første Gang i mere end tyve Maaneder lagde jeg mig til Sengs, vis paa ikke at blive opvaagnet ved en eller anden skrækkende Scene.

Jeg sov henved sex Timer og blev opvaag net af Herr La Chatre, der befandt sig i Mons, og hvis Utaalmodighed efter at see mig igjen, ikke

tillod ham at lade mig sove ud. Et Dels blik efter kom Grev Hersen, der havde ledsgaget Kongen ligetil Bondi. Nu manglede intet i min Lykke, overbevist som jeg var, (thi jeg maa til staae, at jeg ikke kjendte de noiere Omstændigheder ved Flugten) at Kongen, engang ud af Paris, ingen Fare mere var underkastet. Jeg overslod mig ganske til min Glæde; jeg omfavnede Grev Hersen af mit ganske Hjerte. Saasnart jeg var paaklaedt, erholdt jeg Besøg af alle i Mons værende Fransle og den østerrigse Garnisons Officerer. Jeg var meget smigret ved den Maade, hvorpaa de modtoge mig, men jeg brændte af Længsel efter at fortsætte min Reise til Naur. Jeg kunde imidlertid ikke reise for Kl. 2, fordi Hjuls manden ved at iftandsette den ørgerlige Hjulselge, som havde kostet os saamegen Bekymring nu gaar, havde sonderbrudt den næste Felge; for nu at komme affæd, maatte han fæste den med et Jernbaand, saa at vi reiste fra Mons i samme Tilstand, som vi kom dertil. Jeg spurgte om Lajeunesse, og hørte, at man havde givet ham 10 Louisvor, og at han i forstningen havde været forstrækket, da han satte af vide, hvem han havde kjørt; men at Synet af saameget Guld havde foraarsaget ham en saa stor Glæde, at han strox var reist bort, uden videre at bekymre sig om noget. Sidenester har

jeg erfaret, at han var kommen godt berfra, idet han sagde, at vi havde trouget ham med Magt til at gjøre Ombeien, og jeg var meget fornøjet over at høre, at han var uden Fare, som han saa let funde komme i for vor Skyld. Reisen fra Mons til Namur tilhørde intet, der er værd at tale om. To Venners fælles Meddelelser, da den ene er stolt af at have reddet den anden, og den anden er endnu gladere over sin Lykke, som han har sin Ven at takke for, ere nok behagelige for dem, men have ingen Værd for andre.

Vi kom meget silde og næsten udhungrede til Namur. Jeg troer, at det Aftensmaaltid, vi fik i Hotel Holland, ikke var synderlig godt; men det smagte os fortrosseligt. Desuden havde vi et fornøjet Sind, nød god Rhinsovn der, som vi ikke sparede; alt dette gjorde, at jeg maaste aldrig i mit Liv har haft et bedre og fornørligere Maaltid.

Da jeg vaagnede, besøgte General Moitelle mig, som har Commandoen i Namur, samt alle Garnisonens Officerer, der ere meget talrigere end de i Mons. De forekom mig saa fornøiede ved at see mig imellem dem, saa midkjære for Kongens Sag, at jeg maatte have været det utaknemmeligste Menneske, hvis jeg ikke var blevet ørt derved; men jeg var det i ligesaa hoi Grad.

for den Hengivenhed, de havde for min Kjære Avaray. Man skulde have sagt, at de gjætsede min Følelse, og at de mørkede, at det, som de gjorde for ham, smigrede mig meget mere, end hvad de gjorde for mig. Imidlertid uden endnu at foruroliges af nogen Bekymring for Kongen, fandt jeg dog, at Efterretninger fra Montmedy udebleve længe, og jeg vilde hellere ikke reise til Longoy, forend jeg vidste, at vi var i Besiddelse af dette Sted. Ifolge heraf, bad jeg General Moitelle at sende en Stafette til Kommandanten i Luxemborg med den Befaling, at tilmelde mig, hvor jeg endogsaa var, de Efterretninger, han erfarede om Kongen; fast besluttet, at naar jeg ingen erholdt, selv at reise ligetil Luxemborg.

Man havde sagt os, at vi vilde treffe meget slette Veie. Ligetil den første Station troeds vi, at man havde narret os; men vi fandt snart, at man desværre kun havde sagt alt for sandt. Da Jernboltene, som hæftede Vognens forreste Deel, ikke kunde holde længere, forsøgte vi paa at binde dem fast med et Tøng; men da dette Middel befandtes utilstrækkeligt, måtte vi standse ved et Sted, man kalder Nattoye, for at lade gjøre nye. Da Solen bændte meget sterkt paa det Sted, vi var, foreslog jeg Avaray at opsege et skyggefuld Sted; vi gik deraf hen

til et Huus, foran hvilket var en halvforbrændt
Træbænk, som forundrede os noget. En Kone
kom ud og bad os at træde ind for at affjole
os. Vi afslog det, men toge imod Stole, som
hun tilbød at bringe udenfor Doren. Her lod
Avaray ved Sayer hente sin Brevtaské, og be-
gyndte paa at overtrække med Bloek, de Bez-
merkninger, som han med Blyant havde nedstres-
vet om vores Reise. Imidlertid kom to Fruen-
timmerne, hvoraf det ene var gammelt, det an-
det yngre, lige til os. Den Yngste satte
sig paa Bænken, og da den Gamle havde lagt
en temmelig stor Byrde, som hun bar, fra sig,
læstede hun sig mere end hun satte sig paa
Jorden og syntes at befinde sig ilde. Vi
spurgte hende, hvad hun flettes; men Verts-
huskonen (thi her var et Vertshuus) sagde
os, at de vare twende Lydste fra Würzberg,
som almindelig have Commisioner for Officererne
i Namurs Garnison. Den Yngre saae paa den
anden med en rørende Mine. Vi forstode ikke
det, hun sagde til hende, undtagen Ordet: „Mama,”
som hun udtalede med en blid Fløtetone, der
gjenlod i vores Dren, men endnu mere i vore
Hjerter. Vi bade Vertinden om at skaffe hende
Kundring. Hun tilbød hende Øl, men hun bad
om Brændeviin. Vertshuskonen sagde, at hun
intet havde, men at den Smeds Kone, som

istandsatte vores Vogn, kunde stafse noget, isald
 hun ikke havde været i Kirke. Lykkeligvis kom
 nogle unge Landsbyfolk forbi, og hun sendte een
 af dem aften, som paa den artigste Maade til-
 bod sig at hente Brændeviin. Imidlertid inden han
 kom tilbage, gave vi Vertinden vores Forundring
 tilhjende over, at hun ikke engang havde Bræn-
 deviin i Huset. „Af! mine Herrer, sagde hun
 „til os, de veed ikke hvad vi have lidt i den
 „sidste Lid; jeg er endnu ganske lemlestet og
 „jeg skal fortælle dem, hvorledes det er gaaet
 „til. Ved Troppernes Tilbagemarsch, toge Solda-
 „terne alt hvad de fandt af Levnetsmidler,
 „saa at jeg i to Dage hverken havde Mad
 „eller Drikke. Jeg var meget svækket, og
 „den sidste Dag havde jeg det Ullheld at falde
 „fra det øverste Trappetrin til det nederste,
 „hvorved mit Hofsteben gik af Leed. Dagen ef-
 „ter kom Patrioterne hertil; min Mand reddede
 „sig ved Flugten, men svag og saaret, som jeg
 „var, kunde jeg ikke folge ham. Nasende over,
 „at vi havde modtaget Tropperne, toge de alle
 „vore Mosbler og kastede dem paa Ælden, som de
 „antændte midt i Værelset. Ogsaa mig vilde
 „de kaste deri, men de betænkte sig, sonderbrsd
 „min stakkels Krykke, slæbede mig igjennem hele
 „Huset, kastede mig ud deraf og lemlestede mig
 „saaledes, som de nu seer mig.“ Ved disse

Ord lod hun mig sole paa den overste Deel af
Høften, og jeg følte, at Venet virkelig var ud
af Leed, og at det aldrig kunde blive bragt i
Leed igjen. I derte Dieblif kom Drengen, som
hun havde sendt, med et Glas Brændevin.
Man rakte den Gamle det, som drak lidt der-
af og gav det derpaa til Datteren; denne vœ-
dede lidt sine Læber dermed og gav sin Mor
der det tilbage. Vi vilde betale Drengen; Vert-
inden sagde, at hun havde givet ham 12 Sous;
vi vilde give ham mere, men han var gaaet
saa hurtig bort, at vi ikke kunde hente ham ind
igjen. Herpaa gave vi Vertinden een Daler paa
6 Livres, som forstakkede disse Fattige Brod,
Smør og Øl. Da den Gamle var kommen
nogenlunde igjen til Kroefter, stod hun op, fæstede
sig paa Kne for os og kyssede vores Hænder.
Jeg løftede hende strax op, tog min Hat af, og
pegende mod Himmelnen udraabte jeg: Gott! Gott!
(Gud! Gud!) Strax tog hun sit Krucisf, trykkede
det mod sit Hjerte og bad til Gud. Imidlertid
vedbleve vi at tale med Vertinden om det, hun
havde lidt, og hun tog Ordet igjen: „Af! mine
„Herrer, hvad dog Revolutioner ere noget grusomt;
„jeg lider ikke mindre ved Frankrigs, end ved
„vores eget Landsf, og er meget bekymret for
„mine Slægtninger. Jeg er fod i Frombaine
„tæt ved Givet; jeg har gjort alt, hvad jeg har

„kunnet for at formaae dem til at forlade Byen,
 „men jeg kan ikke bringe dem dertil, og det
 „gjor mig endnu ulykkeligere. Al! mine Herrer,
 „der er kun Gud, Kongen og Fædrenelandet.“
 Avaray stod allerede i Taarer ved den Gamles
 Fortelling; jeg var vort, ja begeistret over hvad
 Bertinden sagde. „Du vel, min Gode! sagde jeg;
 „da De tenker saaledes, bed da til Gud for
 „Kongen, han er maaße i den storste Livsfare,
 „han har forladt Paris.“ — „O min Gud! ud
 „raabte hun, hvad figer De mig.“ — „Ja, sagde
 „Avaray, see her er hans Broder, som har redt
 „det sig paa samme Tid som han.“ — „Og
 „see her, tilfoede jeg — Vennen, som har redt
 „det mig.“ Herpaa kastede jeg mig i hans Arme
 og vore Taarer blandede sig. Sayer, der stod
 i en Krog, aftørrede sine Taarer. Bertinden,
 ganske vort, sagde: „De er min Konges Broder!
 Al, dersom jeg turde berygge Dem! . . . . —
 „Gjor mere, min Gode, omfavn mig.“ Vognen
 var foerdig; jeg gav den Gamle en Louisd'or,
 hun vilde endnu kysse min Haand, jeg omfavnede
 hende, og vi reiste.

Dette Tilfælde havde opholdt os saalange,
 at vi ikke kunde haabe at komme til Bastogne,
 hvor vi havde foresat os at sove. Vi besluttede
 derfor at standse i Marche, og vi sendte Sayer
 isforveien, for at lade Aftensmaden bestille i

Posthuset, da Postmesteren i Empelnes, som lod til
 at være en Kjender af et godt Maaltid, havde
 forsikret os, at det der var fortræffeligt. Da
 vi kom til Byen, bragte man os til et Huns,
 der havde et godt Udseende, og vi glædede os
 over at komme i et saa gode Vertshuus; men
 vi erfarede snart, at vi vare hos en forhenvæ-
 rende Officer af Ligne-Regimentet, som havde
 villet herbergere os, fordi Vertshuset dog ikke
 dinede noget, uagtet alt, hvad Postmesteren i Emp-
 elnes havde sagt os. Dette var for mig en
 Forstyrrelse i min Glæde, da jeg ikke troer me-
 get paa Benners Maaltider. Jeg kastede et
 smerteligt Blik paa Avaray, hvis Ansigt jeg
 fandt ligesaa langt, som mit. Bores Ergrelse
 forøgedes, da vor Vert, der mylig var opstaet,
 (Al. 9 om Aftenen) sagde os, at det gjorde ham
 underlig ondt, at man ikke havde meldt ham
 det to Timer før, da han saa skulle have op-
 vartet os med stegte Duer; men hans Duer bare
 endnu i Dueslaget og hans Kyssinger levede; at
 han imidlertid havde sendt Bud til Posthuset for
 at hente en Lammekolle og, at han dertil vilde
 give os Salat og friske Eg. Vi fandt denne
 Kjøkkensteddel vel fort; men et Dieblit efter, blev
 det meget værre, da hans Køkkenpige kom ind,
 ræsende forbittret paa Postmesterens Kone, og
 erklaerede, at hun vilde ikke laane hende sin Lam-

mekolle; han tilbød os nu Kalvekarbonade, hvilken vi modtoge. Vi varre forlegne for at faae Viin, da Hændelsen lod os opdage et Fragtbrev, hvoi man meldte Afsendelsen af et Gad gammel Viin fra Volnay af første Sort.

Denne Opdagelse glædede os. Vi bragte Samtalen paa den Viin, han sædvanlig drak; han sagde os, at det var Viin fra Bar, men da den sidste Viinhøst var faldet slet ud i dette Land, havde han ladet hente Bourgogne-Vuin, som var ankommen for sjorten Dage siden; men man havde raadet ham til at lade den ligge i fire Uger, førend man stak Hul paa den. Nu troede vi os hensatte i et virkelig spansk Vertshus og vi sagde bedrovede til hinanden, at Marche, ihenseende til Levnetsmidler, fortjente sit Døvn. Men til vor store og behagelige Forundring, var Aftensmaaltidet temmelig godt og Herr Donné, (saa hedte vor Vert) som endog indledede en underholdende Samtale, havde den Godhed at aabsne sit Viinsaf fra Volnay, og Vinen var forsættelig.

Den næste Morgen kom Hertugen af Laval, hans anden Son og flere unge Mennesker til os. Herr Talhouet, en Adelsmand fra Bretagne, tilbød sig at reise iforveien, for desto hurtigere at bringe os Esterretninger, dersom han modte en eller anden Courreer. Jeg antog tilbuddet

og vi reiste; men neppe havde vi reist to Nisse,
forend Herr Talhonet kom tilbage med den be-
drovelige Efterretning om Angrebet paa Varennes.

Jeg kunde her ende min Beretning; min
Kjære Avaray havde opsyldt sit; den Rolle, som
Kongens Arrest nedsagede mig at spille, synes
heller at høre til den almindelige Historie, end
til en privat Beretning; imidlertid har jeg end-
nu nogle Erindringer at nedskrive her og for-
dem, som have med nogen Deeltagelse gjennem-
laest denne Beretning af Tildragelser, der ene-
angaae mig selv, vil det maa ske ikke være ube-
hageligt at finde dem ogsaa her.

Den Smerte, jeg folte, kan man let fore-
stille sig. Jeg fortrab paa det lykkelige Udfald
af mit Forehavende; jeg havde et Diblik den
Tanke, at vende tilbage til Frankrig og tage mine
Levner igjen, for at dele dem med mine ulykke-
lige Slegtninger; men jeg becokte, at uden at
kunne hjelpe dem, vilde jeg ikke alene have syr-
tet mig selv i Ulykke, men hvad der var mig
endnu dyrebarere, ogsaa min Ven, min Befrier,
som intet havde funnet formaaet til at forlade
mig. Han sagde strax derpaa, ligesom han skulle
have gjættet mine Tanker, at saasnart jeg troede
at burde vende tilbage til Frankrig, maatte jeg
ikke lade mig opholde for hans Skyb; men, at
han overalt vilde følge mig med Rolighed.

Dette nye Besiis paa hans hsimodige Venstab, vilde have været tilstrækkeligt for at bestemme mig, hvis jeg ikke allerede var bestemt. Jeg befalede Postillonen at høre os tilbage til Marche. Paa Veien modte vi efter Hertugen af Laval, som jeg tog ind i Vognen. Mine Taarer, som i det første Dieblif ikke kunde faae Udbrud, stod nu og sindrede mig. Jeg overlagde nu lidt holdere, hvad jeg havde at gjøre, for at betræde den nye Bane, der aabnede sig for mig. Da vi ankom til Marche, kom Herr Bouilles Son til os, der underrettede os om de nærmere Omstændigheder ved denne skæffelige Besivenhed, der tilintetgjorde alle vore Forhaabninger. Jeg var iforstningen betrækt paa at udholde mig i Brüssel; men, da Veien fra Marche til Namur, som er den korteste, gaaer tæt forbi Grøndsen og, da man sagde, at der var begaet Fiendeligheder, valdede vi et Dieblif, om vi ikke hellere skulde reise over Lüttich. Men da vi havde taget vore Vaaben i Diensyn og, da vi faae, at vi havde sexten Pistoler, hvilke være overslodige imod et Aantal, som ikke kunde være saa talrigt, besluttede vi at vende tilbage til Namur, reisende i Karavane. Jeg tog blot den Forsigtighedsregel, at sende Herr Betizy, som var et af de unge Mennester jeg for talte om, til General Moitelle, for at bede ham at give

os en Eskorte Uhlanner. Herr Betizy udforte det saa hurtigt, Generalen viste saamegen Bevillie og Uhlannerne saamegen Iver, at de kom til os tre Mile fra Namur og vi ankom til denne By, uden noget andet Tilfælde, end endnu engang at brække Hjulselgen ved Postkarlens Ubehændighed.

Den Glæde, jeg følte ved at træffe Madame der, blev forgyldt ved Tanken om min øvrige Families Stilling og den Sammenligning, jeg imod min Villie gjorde mellem deres Skjæbne, og vores. Da jeg havde besluttet at forene mig med Greven af Artois, skrev jeg ham til, at jeg vilde reise til Brüssel for der, at erholde Efterretninger fra ham og for at spørge ham, hvor jeg kunde træffe ham. Til ydermere Sikkerhed sendte jeg ham tvende Courrerer, den ene over Luxemborg, den anden over Achen. Da jeg imidlertid vidste, at Bisshoppen i Namur vilde tilbyde mig at boe hos sig, men at Geistligheden i Nederlandene havde opført sig slet under Revolutionen, spurgte jeg General Moitelle til Raads, som raaede mig at antage Tilbuddet. Vi forlode dess-aarsag Verthuset og sogte hen til Bispegaarden. Vi foresandt der et godt Aftensmaaltid, men vi havde Umage at befrie os fra Bisshoppens tjenstfærdige Omsorg, der vilde have, at vi skulle drikke mere end vi ønskede, og isærdeleshed Anissette,

en Slags Natasia sterkere end Kirsebærbrænder
være. Den folgende Dag, forend vi reiste til
Brüssel, skrev jeg, paa Lykke og Fromme, et
Brev til Kongen, Dronningen eller min Søster.
Dette Brev er aldrig kommet til sin Bestemmelse.

Min Hensigt var at boe paa Vertshuset i
Brüssel, men Erkehertuginden vilde slet ikke sam-
tykke deri. Hun overlod os et lille Huns, der
hørte til hendes Slot. Slottet selv var ikke i
den Tilstand, at det kunde modtage os, fordi
hun havde været nedsaget til at tage alle Møb-
lerne derfra, formedelst de sidste Uroligheder. All-
le Franske her i Byen, ønskede at see mig; men
jeg var altfor bekymret for mine ulykkelige Slegts-
ninger, til at være i stand til at see Nogen. Næ-
ste Morgen erfarede jeg af et Brev fra Grev
Artois, at han var underveis. Jeg gif ham i-
mode, og forglemte for et Diblik mine over-
standne Lidelser, mine nærværende Bekymringer,
min tilkommende Frygt, idet jeg trykkede i mi-
ne Arme en Broder, en Ven, hvis fællessids U-
lykker havde adskilt os i mere end to Aar.
Den Glæde, han yttrede ved at see mig, gjorde mig
ikke saa megen Fornøjelse, som den Artighed,
hvormed han modtog min ejere Avaray.

Da vi imidlertid erfarede, at Kongen var
paa Tilbagereisen til Paris og at min Families
Liv idetmindste var i Sikkerhed, besluttede vi, at

vise os offentligen, og Erkehertuginden laante os villigen sit store Gemak, for der at modtage vo^re Transkripcend. Den Glæde, de yttrede ved at see mig igjen, den Glæde, jeg selv sollte, lod mig hurtig tænke tilbage paa ham, som havde forskaffet mig denne rorende Scene, og jeg bestræbte mig for at opfylde Taknemmelighedens hellige Pligter, ved lydeligen at bekjendtgjøre de Forbindtligheder, jeg skyldte min Befrier. Kommen for dette Skridt udeblev ikke; thi da de gik fra mig, gjorde hele Abelen ham sin Opvarming. Det vore mig tilladt at sige, at af alle de Smigrerier, som ere viste mod mig i mit Liv, har dette tilfredsstillet mig mest; nogen Egenherslighed var nok med i Spillet, men Vensteb, Taknemmelighed, havde dog mest Deel deri.

I de otte Dage, jeg tilbragte i Brüssel, havde jeg maaske de fleste Forretninger, jeg har haft i mit Liv. Paa engang hensat i Spidsen for en af de største Maskiner, som maaske nogensinde har eksisteret, maatte jeg ikke alene lade udførde de løbende Forretninger, men tillige underrette mig om det Forbigangne, hvorom jeg ingen Kundstab havde haft i mit Fængsel, for nu at kunne anvende det paa det Nærværende. Jeg troer, at jeg aldrig skulde have brage det i stand uden Greven af Artois's Hjelp. Langtsaa at være vred, efter al den Uimage han havde haft,

at see en ny Collega, der kunde børve ham en del af hans Høder, bestræbte han sig for at undervise, at hjelpe mig, at bringe mig videre, at støtte mig Anseelse, fort: det var ikke en Broder jeg fandt igjen, det var den ømmeste Son. Det var Carl den Femte, idet han kastede sig i Kong Johans Arme, efter hans Fængenskab.

Jeg fulgte det paa en rørende Maade ved Afsættesaudienten, som vi gave hele Adelen, forend vi forlodde Brüssel. Jeg vover ikke at beskrive denne Scene, jeg vilde aldrig kunde beskrive den saa godt, som jeg fulgte den.

Den tredie Juli reiste vi til Lüttich, og leverede i Vertshuset den sorte Ord. Da vi var rene mange, og Huset ikke var stort, havde Avas ray og jeg ikun et Værelse. Denne Omstændighed, der tilbagefaldte i min Erindring den fort forbigeangne Tid, hvori vi reiste, næsten i samme Land; og hvori den ene kun levede for den anden paa Jorden, gjorde mig en sand Fornoielse. Den fjerde kom vi til Achen, hvor vi traf Kongen af Sverig, der var bedre underrettet end jeg, om Planen til Kongens Flugt. Han havde begivet sig her, under Paastid at bruge Badet, men egentlig for at være nærværende ved Skuepladssens Hændelser, som hans store Sjæl lod ham ønske at tage Andeet i. Jeg har forglemt at fortælle, at saamart han erfarede Kon-

gens Arrest, havde han i denne Anledning skrevet et fortreffeligt Brev til mig; og en temmelig paafaldende Omstændighed er, at dette Brev var mig overleveret af Baron Lieven, den samme, som i Aaret 1772 havde bragt til den afdøde Konge, min Bedstefader, Efterretningen om Revolutionen, som havde sat Kronen paa Gustav den Tredies Hoved. Vi opholdt os en Dag i Achen, for desto friere at kunne tale med denne Fyrste, som vi havde saamegen Aarsag at være tilfredse med.

Jeg nød ogsaa en sand Fornsielse i denne By. Grev Hautefort, en Ven af Alvaray fra hans spædeste Barndom, havde ikke snarere erfaret vores Flugt, forend han forlod sin Familie i Heidelberg, hvor han havde nedsat sig med den, og kom til os, da vi ankom til Achen. Jeg blev meget rert ved dette Bevis paa Opmærksomhed af en Mand, til hvem jeg ikun havde et behageligt Bekjendtskab; men jeg blev meget mere fornøjet, ved at see min Besrier indhøste en my Frugt af det, han havde gjort for mig, idet han sandt sin Ven igjen, som han næsten i to Aar havde været skilt fra. Hans Gentilherlighed kunde have været mere end engang smigret, men nu var det en reen Nydelse for hans Hjerte. Det var umuligt, at ikke ogsaa jeg delede den med ham, og da jeg nærmere

lerte Gres Hautesorte at kjende, er denne Nys
delse blevet mig mere kjær.

Den sjette overnattede vi i Bonn hos Chur-
fyrsten af Colln, med hvem vi havde aftalt det
i Achen, og den syvende kom vi til Cohlenz.

Churfyrsten af Trier, min Onkel, havde
villet overladt Slottet Schonbornshyss til Greven
af Artois førend min Flugt, og han havde den
samme Godhed for Madame og mig. Jeg erin-
drede at have seet ham i Frankrig for henved
tredive Aar siden. Jeg havde en sand Fornos-
se ved at see ham igjen, og den Høflighed,
hvormed han modtog os, lode os forudsee den
Godhed, han havde for os og alle de Frans-
mænd, som Onsket at tjene Alteret og Thronen
havde forbundet at forene sig med os.

Her begyndte egentlig mit politiske Liv.
Jeg kunde nu lade det blive herved, men jeg var
ikke fornøjet, og sikkertigen ville mine Læsere heller
ikke være det, dersom jeg ikke sagde dem mere.
Tre Uger vare hensvundne siden min Flugt, og
jeg havde endnu intet gjort for min Befrier.
Jeg leed ubeskriveligen derved, at Fyrsten for-
blev utaknemmelig, medens Dennen udtrykkede saa
lydelig sin Taknemmelighed. Endelig modtog jeg
et Brev fra Hertugen af Lévis, hvilket foruden
nogle Bebreidelser for den Uvidenhed, hvori jeg hav-

de ladet ham være, indeholdt tilført hans Uf-
sked. Saasnart jeg modtog dette Brev, gif jeg
til Avaray, som næsten blev forundret, da jeg
nævnede ham Hertugens Efterfølger, og som tak-
kede mig, ligesom om jeg ikke derved afbetaalede en
hellig Gjeld, og ligesom om jeg ikke havde tufin-
de Gange mere Fornsielse af at afbetaale, end
at gjøre den.

Jeg er uvidende om mit Fædrenelands og
min Skæbne; men hvad saa Forsynt end be-
stammer mig, kan det aldrig beroeve mig saames-
get, som det har givet mig, idet det skænket
mig en Ven, som min fjere Avaray.

